

Allochtonen en natuur

**Studiedag Allochtonenbeleid
Natuurmonumenten en IVN
7 november 2002
's Graveland**

Inleiding

Dit is het verslag van de studiedag Allochtonenbeleid die op donderdag 7 november 2002 is gehouden op het terrein van Natuurmonumenten in 's Graveland. Op deze dag hebben medewerkers van Natuurmonumenten, IVN en Staatsbosbeheer ervaringen en informatie uitgewisseld over het (meer) betrekken van allochtonen bij natuur en natuurbescherming.

Het verslag bevat naast de uitwerkingen van de dag enkele bijlagen ter informatie, namelijk de deelnemerslijst, een overzicht van gevonden knelpunten en aanbevelingen, adressen van migrantenorganisaties en een artikel over migrantenorganisaties.

Dit verslag is bedoeld voor mensen van natuur- en milieuorganisaties die allochtonen (meer) willen betrekken bij natuurprojecten.

Marleen de Kanter
Projectmedewerker van Projectenbureau IVN Nederland
m.a.c.de.kanter@ivn.nl
020-6228115

Deze uitgave is te bestellen door € 5 over te maken op gironummer 347147 onder vermelding van 'Verslag studiedag Allochtonenbeleid' en opgave van het eigen postadres.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Opening.....	3
Inleiding door de dagvoorzitter Henk Moeniralam (samenvatting).....	3
Inleidingen door medewerkers van Natuurmonumenten	3
<i>Anne Steijaert, beheerder van bezoekerscentrum Brunsummerheide</i>	3
<i>Lia Vlietland, beheerteamedewerker van de beheereenheid Haringvliet / Tiengemeten/ Krammer Volkerak</i> ..	4
<i>Walter de Wit, beheerder van beheereenheid Veluwezoom</i>	4
Allochtonenbeleid Natuurmonumenten	5
Werkgroepsessie 1, inventarisatie knelpunten	5
Presentatie van resultaten werkgroepsessie 1	5
Inleiding door Giovanni Massaro van Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling	6
Presentatie van resultaten sessie 2, formuleren van aanbevelingen	7
Reflectie van Willemien van Montfrans, bestuurslid van de Vereniging voor Natuurmonumenten	8
Evaluatie	9
Bijlage 1 Deelnemerslijst.....	10
Bijlage 2 Overzicht van knelpunten en aanbevelingen	12
Bijlage 3 Migrantenorganisaties	13
Bijlage 4 Artikel 'Organisaties van minderheden'	19

Opening

Angela Duijndam heet de aanwezigen welkom en stelt de dagvoorzitter voor: Henk Moeniralam van Autar Consultancy (moeniralam betekent: geliefd bij volkeren). Op deze studiedag zijn mensen aanwezig van Natuurmonumenten, IVN (Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie), Staatsbosbeheer, Forum (Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling) en Autar Consultancy (adviesbureau op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid en integratie van etnische minderheidsgroepen). De deelnemerslijst is te vinden in bijlage 1. De drie natuur- en milieuorganisaties willen allochtonen meer en/ of beter bij de natuur betrekken of zijn daar al mee bezig. Forum en Autar Consultancy hebben veel kennis van allochtonen.

Angela licht de doelstelling van de dag toe. Allereerst zullen er ervaringen worden uitgewisseld, die op een aantal plaatsen bij Natuurmonumenten al zijn opgedaan. Er zal een bijdrage worden geleverd door een externe deskundige, Giovanni Massaro van Forum. We gaan met elkaar in gesprek over wat we gehoord hebben. Aan het eind van de dag gaan de deelnemers naar huis met ideeën welke pilot-activiteiten volgend jaar voor de doelgroep allochtonen zouden kunnen worden uitgevoerd en hoe die kunnen worden aangepakt.

Inleiding door de dagvoorzitter Henk Moeniralam (samenvatting)

Uit ervaring weten we dat in Nederland in het algemeen vooral de blanke en hoger opgeleide mensen lid of donateur zijn van natuur- en milieuorganisaties, een groencursus volgen of zich via vrijwilligerswerk inzetten voor natuur en milieu. Hoe zit het met de belangstelling en de deelname aan natuur- en milieuactiviteiten onder allochtone bevolkingsgroepen? In het algemeen wordt gevonden dat die belangstelling gering is. Maar betekent geringe deelname aan de activiteiten van organisaties als Natuurmonumenten en IVN dat men zich niet verbonden voelt met de natuur of het milieu? Zal men meer deelnemen naarmate men zich meer herkent in de activiteiten? Welke rol speelt opleiding hierbij? Doen hoger opgeleide allochtonen wel in voldoende mate mee?

Misschien bestaat er wel belangstelling onder allochtone bevolkingsgroepen, maar is deze niet direct af te leiden uit de deelname aan activiteiten voor natuur en milieu. Mensen kunnen wel degelijk belangstelling hebben voor natuur en milieu, maar die hoeft zich niet alleen te uiten in lidmaatschap van een organisatie, inzet voor de natuur, deelname aan natuurexcursies of het volgen van een groencursus. Ook wandelen in natuurgebieden of praten met anderen over de natuur kan een uiting zijn van verbondenheid met de natuur.

Medewerkers van Natuurmonumenten en IVN vragen zich af hoe het komt dat allochtone groepen niet veel deelnemen aan de activiteiten die georganiseerd worden. Het is terecht dat deze vraag wordt gesteld in onze multiculturele samenleving, *want natuur en milieu zijn van iedereen*. Daarom stonden de volgende vragen centraal op de studiedag: Hoe komt het dat allochtonen weinig deelnemen aan de activiteiten van Natuurmonumenten en IVN? Hoe kunnen we de deelname bevorderen? Hoe kunnen we de groepen bereiken? Hoe moeten we met hen omgaan? En uiteraard: Wat moeten we daarvoor doen?

Inleidingen door medewerkers van Natuurmonumenten

Anne Steijaert, beheerder van bezoekerscentrum Brunsummerheide

Anne ging in op het al dan niet aanpassen van (kinder)activiteiten aan de wensen van allochtonen. Als je activiteiten gaat aanpassen, hoe doe je dat dan?

In het bezoekerscentrum is nauwelijks bezoek van allochtonen. Het valt direct op als er wel allochtonen binnenkomen. Er komen wel allochtone schoolkinderen, die zijn dus van de 2^e / 3^e generatie. Als ze in klasverband komen, zijn ze het makkelijkst te bereiken en hoeft je de activiteiten ook niet aan te passen. Je ziet dan weinig verschil tussen de allochtone en autochtone kinderen. Typisch is dat allochtone kinderen niet terugkomen met hun ouders, in tegenstelling tot veel autochtone kinderen. In land van herkomst staan de allochtonen vaak wel dicht bij de natuur: omdat ze daar kunnen oogsten uit de natuur (paddestoelen, kruiden, kastanjes) en er gezellig samen kunnen barbecuen.

Als er een klas met voornamelijk allochtone kinderen komt, is het wel aan te raden de activiteit aan te passen. Er zijn goede ervaringen met het houden van excursies met een verhalend karakter. In de vorm van een legende spreekt de natuurhistorie meer aan, en hebben de kinderen ook meer aangrijpingspunten om het met hun

land van herkomst te vergelijken. Op deze manier beseffen ze dat Nederlandse natuur ook heel leuk kan zijn, terwijl ze eerst niet eens wisten wat er in Nederland aan natuur was.

Voor volwassenen (1^e generatie) moet je meer doen, want je moet ze zien te bereiken. Je moet rekening houden met een variëteit aan verschillende culturen. Je kan letten op het feit of ze een verblijfsvergunning hebben: wil je langdurig effect, is het beter om degenen met een verblijfsvergunning te bereiken. Ook zijn de grootste groepen allochtonen inmiddels georganiseerd en zijn die middels de zelforganisaties het makkelijkst te bereiken.

Het is belangrijk om met ze in gesprek te raken. Hierbij moet je letten op welke kanalen je gebruikt (in ieder geval andere kanalen dan bij autochtonen) en welke inhoud je daarbij wil communiceren. Je kan denken aan een excursie over paddestoelen, waarbij je als link uitlegt dat die in Nederland niet zomaar geplukt kunnen worden, omdat er anders te weinig overblijven. Of je gaat met ze picknicken waarbij de natuur als decor dient; maar je kunt daar en passant wel wat over uitwisselen. Een stapsgewijze aanpak is aan te raden.

Lia Vlietland, beheerteammedewerker van de beheereenheid Haringvliet / Tiengemeten/ Krammer Volkerak

Lia heeft ervaringen opgedaan met vrijwilligerswerk door asielzoekers. Tijdens haar presentatie laat ze foto's rondgaan, die haar verhaal illustreren. Asielzoekers uit het nabijgelegen asielzoekerscentrum hebben bijvoorbeeld een vogelkijkhut in elkaar getimmerd. Ook zijn er groepen met autochtone en allochtone vrijwilligers die wilgen knotten op een lastige locatie. De grote vraag is: "Hoe regel je een activiteit voor asielzoekers?"

Je hebt een contactpersoon nodig, bijv. een activiteitenbegeleider van een AZC. Je kunt eventueel contact opnemen met het COA, het Centrale Orgaan voor Asielzoekers. Je moet een stevige klus voor ze hebben (geen priegelwerk). Om de klus bekend te maken kun je een poster in het AZC hangen, bijv. met een leuke foto van de vorige keer. Ook kun je eventueel een persbericht voor de lokale huis-aan-huis-blaadjes doen uitgaan.

Voor de klus moeten enkele simpele voorwaarden duidelijk zijn, bijvoorbeeld dat ze hun eigen eetspullen mee moeten nemen. Het enthousiasme zit soms de veiligheid in weg, daar moet je goed op toezien i.v.m. het werken met zagen en schoppen e.d. Het is wel handig om vervoer voor de asielzoekers te regelen (dit kost wel geld of je moet iets kunnen regelen met andere vrijwilligers), want er is vaak geen openbaar vervoer van het AZC naar het natuurgebied. De beste manier om taalproblemen te omzeilen is als iemand het voordoet. Zorg dat je voldoende oude kleding voor ze hebt en vuilniszakken om op te zitten in de pauze. Als bedankje kun je een klein presentje geven aan het einde, bijvoorbeeld een foto van de groep.

De opkomst zal niet groot zijn en het is geen blijvende groep, maar de mensen die komen, zijn vaak heel enthousiast. De foto's van Lia laten dit goed zien. Het is voor hen erg fijn dat ze even lekker weg zijn uit het AZC in een andere sfeer, er gaat een ontspannende werking uit van het inspannende werk en zij vinden het doorgaans een waardevolle ervaring. De resultaten zijn niet blijvend: de bewoners van een AZC wisselen regelmatig, maar ze nemen de opgedane ervaringen wel mee.

Walter de Wit, beheerder van beheereenheid Veluwezoom

Walter heeft ervaringen met bezoeken aan het natuurgebied en het gelijknamige bezoekerscentrum.

Spontaan bezoek komt het meest voor in de kastanjetijd, allochtonen gaan dan kastanjes rapen. Als daar wat van wordt gezegd, begrijpen ze dat vaak niet. In hun eigen land kunnen ze immers onbeperkt kastanjes meenemen. In het begin werd er wel eens samen met de politie opgetreden, maar Walter heeft daar niet altijd even goede ervaringen mee. Zij traden erg streng op en waren onbeleefd, wat de mensen afschrok. De 1^e generatie spreekt nog steeds geen Nederlands, soms kun je iets wel via de kinderen vertellen, die vertalen het dan. Maar de ouderen kunnen nog steeds niet de bordjes lezen. Er is toen een brief opgesteld in het Turks en Marokkaans waarin werd uitgelegd wat het belang van de kastanjes is in Nederland (Walter weet niet in hoeverre deze brief effect heeft gehad). Ambassadeurschap is dus belangrijk: Walter zal bij deze groep niet snel met processen verbaal of boetes werken.

Mensen nemen soms aan dat iets mag, omdat het in thuisland mag of in Nederland, maar dan in andere 'soort' natuur zoals stadsparken (bijvoorbeeld barbecuen). Zij kunnen moeilijk begrijpen dat we in Nederland geen gebruiksnatuur hebben. In land van herkomst moet de natuur vaak nog bedwongen of ontgonnen worden. De natuur is er nog vijandig, in feite zoals wij het vroeger ook zagen. Walter's ervaring met allochtone kinderen is dat ze het sneller eng vinden dan autochtone kinderen. Ze zien bijvoorbeeld een hazelworm aan voor een slang. Ook gaan allochtonen anders om met afval.

Een deel van de allochtonen is zoekend in onze samenleving, zij zitten in een lagere sociaal-economische klasse, en zijn daardoor met andere dingen bezig (zoals werk). Walter is daarom ook niet pessimistisch. Dat we allochtonen nu nog niet bereiken, wil niet zeggen dat het later niet komt. We bereiken immers ook nog niet alle autochtone Nederlanders. Walter noemt deze (ongeveer) 12,5 miljoen mensen de zogenaamde natuurallochtonen, zij zijn vreemdelingen in de natuurgebieden van hun eigen land.

Allochtonenbeleid Natuurmonumenten

Anita van den Heuvel vraagt waarom Natuurmonumenten (en IVN) eigenlijk zo graag allochtonen willen bereiken.

Angela Duijndam licht toe dat Natuurmonumenten staat voor het behoud van de natuur en het creëren van draagvlak daarvoor onder de Nederlandse bevolking. Dit staat al van oudsher in onze statuten. Er is geconstateerd dat enkele groepen van de bevolking wat dat betreft buiten de boot vallen. Natuurmonumenten wil deze groepen proberen erbij te betrekken. Natuurmonumenten wil open staan voor iedereen. Er wordt daarom al hard gewerkt aan informatievoorziening van de bevolking maar blijkbaar gebruiken we niet alle kanalen. Het (b)lijkt dat we allochtonen zo niet bereiken. Daarom zijn allochtonen in de Recreatienota expliciet als doelgroep aangewezen. We willen in essentie dezelfde boodschap doorgeven als aan autochtonen, maar we zullen dat op een andere manier moeten doen. Dus mensen laten kennismaken met de eigen leefomgeving, die meer is dan alleen de stad. Pas als mensen betrokken zijn, zullen ze er ook verantwoordelijkheid voor willen nemen en kun je ze daarop aanspreken.

Over het allochtonenbeleid van het IVN zal later meer bekend worden.

Werkgroepsessie 1, inventarisatie knelpunten

In deze werkgroepsessie formuleert elke groep een lijst van drie belangrijke knelpunten aan de hand van de volgende vragen:

- Zijn de ervaringen van de inleiders herkenbaar?
- Welke knelpunten zijn af te leiden uit de inleidingen?
- Welke andere knelpunten komen we tegen in de praktijk?
- Welke verwachtingen hebben allochtonen?
- Hoe moeten we ons verplaatsen in de verwachtingen van allochtonen?
- Hoe kunnen we in de praktijk rekening houden met allochtonen?
- Wat hebben we daarvoor nodig?

Presentatie van resultaten werkgroepsessie 1

De resultaten zijn deels gepresenteerd op de studiedag, deels weergegeven op basis van de aantekeningen van de rapporteurs uit de groepen. De resultaten van alle groepen – die deels overlappen – zijn bij elkaar genomen in een vijftal categorieën. De knelpunten per groep staan in bijlage 2.

Onwetendheid/ ondeskundigheid bij de eigen organisatie

- ◇ Hoe kunnen we allochtonen bereiken en via welke communicatiekanalen?
- ◇ Netwerkproblemen, het ontbreekt ons aan een ingang naar de allochtone gemeenschap, aan kennis van allochtone organisaties.
- ◇ Is de natuurbescherming wel de juiste partij om hier iets aan te doen? Ligt er niet eerder een taak voor gemeenten of de recreatiesector?

Cultuurverschil

- ◇ Er is grote differentiatie in groepen, verschillende doelgroepen binnen de doelgroep.
- ◇ Het kan lastig zijn contact te leggen, sommige doelgroepen hebben een gesloten cultuur.
- ◇ Er is geen integratie, geen samengevoel in de maatschappij.
- ◇ De taal kan een probleem zijn, met name bij de eerste generatie.

Verschil in natuurbeleving

- ◇ Wat is de natuurbeleving, het natuurbeeld van allochtonen?
- ◇ Nederlandse natuur wordt niet als 'echte' natuur ervaren.
- ◇ Sommige allochtonen zijn bang voor natuur.
- ◇ Allochtonen hebben andere normen en waarden.
- ◇ We moeten onze perceptie niet opdringen (onze normen en waarden), of onze definitie van natuur.

Verschil in maatschappelijke achtergrond

- ◇ De werknemers van Natuurmonumenten vormen geen afspiegeling van de samenleving.
- ◇ Allochtonen zijn maatschappelijk nog zoekend. Is natuur voor hen niet elitair, luxe?
- ◇ Zitten ze er eigenlijk wel op te wachten? Het onderwerp leeft niet onder allochtonen.
- ◇ Het proces moet niet alleen top down, maar vooral bottom up vorm krijgen. De input van allochtonen zelf wordt gemist.

Praktische voorwaarden

- ◇ Het is een rijpingsproces; er is tijd nodig. De betrokkenheid van allochtonen komt op den duur wel, maar als je er iets aan doet, gebeurt het sneller.
- ◇ Is er genoeg geld om er iets aan te doen?
- ◇ Hoe verhouden zich de oude en de eventuele nieuwe achterban van de natuurbescherming?

Inleiding door Giovanni Massaro van Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

Giovanni gaat in op de voorgaande programmaonderdelen van de dag.

Een belangrijke vraag die 's ochtends speelde was: "Waarom willen we allochtonen bereiken?" Giovanni antwoordt hierop dat als de natuurbescherming nu niets doet, het draagvlak op den duur uitgehold wordt. Het is een gegeven dat er vergrijzing optreedt en dat er relatief steeds meer allochtonen zijn. Het is slim om nu te investeren, dat levert later wat op. Giovanni zelf komt uit Noord-Oost Italië. Zo'n 20 jaar geleden werd de natuur daar gebruikt, maar ging je er niet in recreëren. Mensen gaan daar nu wandelen, mountainbiken, paddestoelen plukken in het bos. Er wordt nog steeds gebruik van de natuur gemaakt, maar recreatie is ook gebruikelijk geworden.

Met de 2^e generatie gaat het wel lukken om ze bij de natuur te betrekken, want die groeit hier op. In maart is Giovanni met een aantal Surinaamse collega's van Forum naar Suriname geweest. De Surinamers hebben niks met de natuur in Nederland, maar daar wezen ze exact alle plantjes bij naam en vertelden erbij of ze eetbaar zijn of niet. Dat gold voor ieder voor de natuur van de streek waar hij was opgegroeid. De natuur waar iemand opgroeit, blijft vaak het beste hangen en blijft het referentiebeeld.

Voor een deel is er onder allochtonen sprake van een latente behoefte, die aangewakkerd kan worden. Het lijkt er op dat er weinig belangstelling is, maar dat wil niet zeggen dat er echt geen belangstelling is. Men moet dan ook niet alle hoop op de 2^e generatie zetten, maar ook de 1^e generatie mee zien te krijgen. Het is belangrijk voor kinderactiviteiten dat de ouders er ook vertrouwen in hebben. Als je hen niet meekrijgt, is er over 20 jaar weinig interesse over.

Als laatste vindt Giovanni dat het goed is voor autochtonen om in contact te komen met allochtonen. Autochtonen zijn nog vrij onbekend met de allochtonen. Er bestaat een sociale migrantenkaart, zodat contact gezocht kan worden met organisaties voor allochtonen. Giovanni zal die ter beschikking stellen voor in het verslag (zie bijlage 3). Ook heeft hij een informatief artikel over allochtonen ter beschikking gesteld (bijlage 4).

Als je allochtonen wilt bereiken, moeten de doelstellingen binnen de natuur- en milieuorganisatie in ieder geval duidelijk zijn. Realiseer je dat de betrokken doelgroepen voor een deel bezig zijn met andere prioriteiten. Het is handig om de nadruk te leggen op de groepen die hier opgroeien, maar de 1^e generatie mag je niet verwaarlozen.

Hij raadt ook aan de connectie eens op andere terreinen te zoeken. Er zijn mogelijkheden in combinatie met welzijnswerk voor minderhedengroepen, bijvoorbeeld gezamenlijke projecten voor Marokkaanse probleemjongeren om hen van de straat te halen (hiervoor is geld beschikbaar bij ministeries).

Ook hoeft de invalshoek niet per se vast te staan. Je kunt je richten op verschillende doelgroepen binnen de allochtonen: man/ vrouw, leeftijd, land van herkomst etc. Een andere invalshoek is om je te richten op mensen met een bepaalde (hoge of lage) opleiding, vanuit een bepaalde belangstelling: zo bereik je allochtone groepen gespreid over verschillende culturele groepen (incl. autochtonen).

Giovanni gaat vervolgens in op een aantal eerder gepresenteerde knelpunten uit werkgroepsessie 1:

Er is onwetendheid, gebrek aan deskundigheid, bij de eigen organisatie:

- ◊ Meer intern onderzoek, wissel praktijkervaringen uit.
- ◊ Extern onderzoek binnenhalen.
- ◊ Contact met allochtonenorganisaties.

Wat is de natuurbeleving, het natuurbeeld van allochtonen?

- ◊ De referentie is met het land van herkomst, probeer daarbij aan te haken.
- ◊ Beschermings- versus gebruiksnatuur: probeer die twee beelden in elkaar te schuiven.
- ◊ Sluit aan bij het sociale karakter van het bezoek aan de natuur.
- ◊ Maak een goede zonering:
 - zone waar alles mag,
 - waar enkele mogelijkheden zijn,
 - waar niks mag,
 - waar niemand mag komen.

Hoe kunnen we allochtonen bereiken en via welke communicatiekanalen?

- ◊ Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van massamedia. Met name in de grote steden zijn er specifieke media voor allochtonen.

Netwerkproblemen, het ontbreekt ons aan een ingang naar de allochtone gemeenschap, aan kennis van allochtone organisaties.

- ◊ Begin bij zelforganisaties van allochtonen.

Het kan lastig zijn contact te leggen, sommige doelgroepen hebben een gesloten cultuur.

- ◊ Bij sommige culturen zijn mannen een goed aanspreekpunt (bijv. Marokkanen), maar ook allochtone vrouwenorganisaties kunnen juist een goede ingang bieden.

De taal kan een probleem zijn, met name bij de eerste generatie.

- ◊ Maak gebruik van tolken en contactpersonen (dat kan soms ook via die organisaties)
- ◊ Gebruik beeldtaal.
- ◊ Bij de tweede generatie zijn deze problemen veel kleiner.

Giovanni benadrukt dat we ook gewoon moeten beginnen en experimenteren. Misschien gaat het vier van de vijf keer fout, maar juist van de fouten en van het succes kunnen we veel leren!

Presentatie van resultaten sessie 2, formuleren van aanbevelingen

In deze sessie hebben de werkgroepen aanbevelingen geformuleerd voor de knelpunten uit werkgroepsessie 1.

Onwetendheid/ ondeskundigheid bij de eigen organisatie

- ◊ Haal de benodigde kennis in huis.

Netwerkproblemen, het ontbreekt ons aan een ingang naar de allochtone gemeenschap, aan kennis van allochtone organisaties.

- ◊ Overleg met derden.
- ◊ Ga in gesprek met doelgroepen en sluit aan bij bestaande netwerken.

Hoe kunnen we allochtonen bereiken en via welke communicatiekanalen?

- ◇ Pak het regionaal aan; zoek dus naar partners in de regio.
- ◇ Bepaal je boodschap, en zoek een regionaal kanaal om die te verspreiden.

Verskil in natuurbeleving

- ◇ Leg contact met zusterorganisatie in land van herkomst.
- ◇ Neem verschillende groepen bij elkaar en geef elkaar uitleg van de (verschillen in) natuurbeleving.
- ◇ Goed luisteren naar elkaar, de dialoog zoeken.

Het is een rijpingsproces; er is tijd nodig. De betrokkenheid van allochtonen komt op den duur wel, maar als je er iets aan doet, gebeurt het sneller.

- ◇ Formuleer de korte / lange termijn doelstellingen.
- ◇ Zorg voor structureel inbedding in de organisatie.

Mogelijke aanpak

A. Kleinschalige activiteiten.

- Met een school in de buurt.
- Met een asielzoekerscentrum in de buurt.
- Vraag mensen hun allochtone burens eens mee te nemen.

B. Uitgebreide weg: pilots.

- Creëer draagvlak binnen de eigen organisatie en voor de doelen.
- Overleg met ondersteuningsinstelling allochtonen in de provincie + andere groene organisaties (IVN, Natuurmonumenten, SBB) aftasten mogelijkheden/ draagvlak gezamenlijk project > globale opzet.
- Overleg met betrokkenen zelforganisatie van allochtonen.
- Maak een uitgewerkt projectplan + uitvoering, dien daarvoor een subsidieaanvraag in bijv. bij provincie of gemeente.

Reflectie van Willemien van Montfrans, bestuurslid van de Vereniging voor Natuurmonumenten

Willemien komt uit het onderwijs, heeft in het bestuur van het IVN gezeten en zit nu in het bestuur van Natuurmonumenten.

Ze is ook lid van de Raad vóór het Landelijk Gebied. Laatst hadden zij een bijeenkomst en zei de voorzitter van de Vogelbescherming dat hij alleen allochtonen zag om kastanjes te plukken. Dat zou wel mogen, als het ecologisch gezien zou kunnen. Nederland is een vol en rijk land, maar er is geen wilde natuur meer, er zijn alleen hele kleine stukjes over. Zij is in Jemen geweest met haar man. Zij gingen daar picknicken met een Jemenitische kennis en zijn vrouw en kinderen, op een mooi plekje aan een beekje, lekker eten op een kleed. Dit liet hij zien als een mooi plekje in een verder erg ruig land.

De invulling van het begrip natuur wordt zeer bepaald door het land waar je vandaan komt. Voor buitenlanders is het moeilijk te begrijpen hoe Nederlanders over hun natuur denken en ermee omgaan. Wij betalen bijvoorbeeld aan de waterschappen. Dit heeft alles te maken met onze manier van omgaan met het ons omringende water. Willemien is met haar gezin op Borneo geweest, toen haar kinderen nog jong waren. Die stoppen van alles in hun mond, maar daar kijk je anders tegenaan dan in eigen land. Je bent daar geen deel van de omgeving, het klimaat is anders, het systeem is anders. Je bent in Nederland een deel van de natuur, niet alleen op een technische, fysieke manier, maar ook organisch. We hebben iets met onze Oer-Hollandse natuur/cultuur. Maar allochtonen zien niet wat wij zien en voelen niet wat wij voelen. Henk voegt daaraan toe dat het per persoon vaak al heel anders is hoe tegen de natuur aangekeken wordt. In het algemeen wordt de afstand tot de natuur groter.

Om allochtonen te proberen te hechten aan natuur moeten we nagaan: Wat boeit ze? Wat bindt ze vervolgens? Het grote voordeel van de natuurorganisaties is dat er veel in de praktijk te doen is, het is niet louter theorie. We moeten het niet teveel als probleem benaderen. Het beste is om te beginnen met de kansen die je krijgt, want die liggen vaak heel dichtbij!

Evaluatie

Veruit de meeste deelnemers vonden de dag gedeeltelijk aan de doelstellingen voldoen. Toch was de totale indruk van de meeste mensen goed, slechts enkele mensen bestempelden de dag als 'voldoende'. Dat geldt ook voor de organisatie van de studiedag, voor de indeling van het programma en het voorzitterschap, hoewel er ook uitschieters zijn naar 'zeer goed' en een enkeling naar 'slecht'.

De deelnemers vonden de presentatie van de sprekers van Natuurmonumenten meestal goed, terwijl men minder te spreken was over de kwaliteit van de informatie. De presentatie die Giovanni Massaro gaf en de kwaliteit van de informatie, werden goed beoordeeld. De werkgroepsessies bleek men voldoende tot goed te hebben gevonden.

De dag diende voor de deelnemers vooral voor bezinning en reflectie op de eigen (werk)situatie, voor het uitwisselen van ervaringen, voor het verkrijgen van nieuwe achtergrondinformatie en als aanzet tot nieuwe ideeën en impulsen. Men vond de dag stimulerend voor het werk. In mindere mate noemde men de dag bruikbaar voor de praktijk en als mogelijkheid om te netwerken.

Opmerkingen van de mensen:

- ◇ Goede dag die zeker zijn vervolg moet krijgen.
- ◇ Leuke leerzame dag, veel info van mensen die al redelijk ervaring hebben.
- ◇ Dag te kort.
- ◇ Jammer dat knelpunten (die reeds in interviews naar voren zijn gekomen) niet als uitgangspunt voor deze studiedag golden. Ochtenddeel was nu voornamelijk herhaling, waardoor totale verdieping op de dag nog wat magertjes was.
- ◇ Ik mis een ronde tafeldiscussie.
- ◇ Het ochtendprogramma had korter gekund, het inwerkgroepen bespreken van knelpunten kostte veel tijd terwijl deze vaak al duidelijk waren en veelal gelijk. Misschien wel goed voor de opbouw van het onderwerp omdat we met verschillende organisaties waren.
- ◇ Het is onontgonnen terrein binnen de natuurbescherming. Vandaag is een eerste belangrijke stap gezet: nu de volgende stap! Idee om dit over 1 jaar weer op de agenda te zetten van de verschillende organisaties? Ben benieuwd naar uitkomst onderzoek studenten.
- ◇ Het was een nuttige dag!
- ◇ Zeer zinvol en nuttig! Discussiegroepen strakker leiden.
- ◇ Het is duidelijk neergezet en ook hetgeen nodig is om te komen tot een juiste aanpak.
- ◇ Doelstelling D. (*) wordt als het goed is opgestuurd door medewerker Forum, doelstelling E. weinig succesvolle activiteiten genoemd, had ook vanuit het IVN inleidingen verzorgd kunnen worden.
- ◇ Doelstelling C (*) bereikt! Doelstelling E en F, erg ambitieus, ook omdat er nog nauwelijks effectieve / succesvolle activiteiten hebben plaatsgevonden voor allochtonen op het gebied van natuur en landschap. Van IVN waren er weinig mensen aanwezig, helaas, IVN heeft 3 workshops/ studiedagen in 2 weken, dit is te veel! Betere planning bij IVN gewenst.

(*) De doelstellingen van de studiedag waren:

- A. Kennis nemen van werkwijzen om allochtone burgers te bereiken.
- B. Inventariseren en analyseren van knelpunten bij het bereiken van allochtone burgers.
- C. Bespreken van suggesties om mensen uit verschillende culturen te interesseren voor de natuur en voor activiteiten van Natuurmonumenten, IVN en Staatsbosbeheer.
- D. Inzicht krijgen in de praktische voorwaarden om mensen uit verschillende culturen te enthousiasmeren voor de natuur en voor activiteiten van Natuurmonumenten, IVN en Staatsbosbeheer.
- E. Kennis maken met succesvolle activiteiten die georganiseerd zijn voor allochtonen burgers door IVN, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.
- F. Handvatten aanreiken voor het organiseren van effectieve activiteiten voor allochtonen.

Bijlage 1 Deelnemerslijst

Deelnemerslijst			Nm = Natuurmonumenten	Bc = Bezoekerscentrum	
Studiedag Multicultureel beleid			SBB = Staatsbosbeheer	Be = Beheereenheid	
Spreekers vetgedrukt			IVN-LB = IVN Landelijk Bureau		
			IVN-PC = IVN Provinciaal Consulentschap		
			AC = Autar Consultancy		
	voornaam	naam	functie	org.	afdeling
1	Jan	Akkerman	Beheerder	Nm	Be Voorsterbos
2	Corina	Berkenbosch	Consulent NME	IVN-PC	Flevoland
3	Jan	Blok	Beleidsmedewerker Recreatie en Terreingebonden Voorlichting	SBB	Hoofdkantoor
4	Marlous	Fox	Educatief volwassenenmedewerker	Nm	Bc Brunssummerheide
5	Anita	Heuvel, van den	Beheerteammedewerker	Nm	Be Schelde
6	Margriet	Heuvelink	Beleidsmedewerker	IVN-PC	Natuur & Milieu Overijssel
7	Ine	Kelderman	Educatief jeugdmedewerker	Nm	Bc 's Graveland
8	Dick	Kooi, van	Beheerteammedewerker	Nm	Be Veluwezoom
9	Nienke	Kwikkel	Projectmedewerker	IVN-LB	Projectenbureau
10	Michiel	Maasen	Student	IVN-PC	Gelderland
11	Giovanni	Massaro		Forum	
12	Willemien	Montfrans, van	Bestuurslid	Nm	Bestuur
13	Wim	Niemeyer	Beheerteammedewerker	Nm	Be Oost-Veluwe
14	Mireille	Oonk	Ecologie; specialisatie recreatie	SBB	Deltagebied/West-Brabant
15	Willemijn	Prast	Beleidsmedewerker	Nm	Communicatie
16	Fred	Schoorl	Hoofd beleidsafdeling	Nm	Beleidsafdeling Natuur en Landschap
17	Gabi	Steentjes	Student	IVN-PC	Gelderland
18	Anne	Steijaart	Beheerder	Nm	Bc Brunssummerheide
19	Barry	Teunissen	Beheerder	Nm	Be Midden-Delfland
20	Gerrie	Torsing	Educatief medewerker	Nm	Bc 's Graveland
21	Lia	Vlietland	Beheerteammedewerker	Nm	Be Haringvliet/Tiengemeten/Krammer Volkerak
22	Nely	Weijde, van der	Programmacoördinator	IVN-PC	Zuid-Holland
23	Walter	Wit, de	Beheerder	Nm	Be Veluwezoom
org.	Henk	Moeniralam	dagvoorzitter	AC	
org.	Krishna	Autar		AC	
org.	Angela	Duijndam	Beleidsmedewerker	Nm	Beleidsafdeling Natuur en Landschap
org.	Marleen	Kanter, de	Projectmedewerker	IVN-LB	Projectenbureau

Adres	postcode en plaats	emailadres	telefoonnummer	mobiel nummer
Kraggenburgerweg 21	8317 RG Kraggenburg	j.akkerman@natuurmonumenten.nl	0527-252570	06-53733245
Botter 11-37	8232 JN Lelystad	c.a.berkenbosch@ivn.nl	0320-258980	
Postbus 1300	3970 BH Driebergen	j.blok@sbb.agro.nl	030-6926343	
Schaapskooiweg 99	6414 EL Heerlen	m.fox@natuurmonumenten.nl	048-5630355	
Zwaaksedijk 5	4434 RD Kwadendamme	an.vandenheuvel@natuurmonumenten.nl	0113-6440044	
Stationsweg 3	8011 CZ Zwolle	heuvelink@natuurmilieu.nl	038-4250994	
Noordereinde 54B	1243 JJ 's-Graveland	i.kelderman@natuurmonumenten.nl	035-6563080	
Pinkelseweg 12 B	6991 GJ Rheden	d.vankooi@natuurmonumenten.nl	026-4979184	06-27092655
Postbus 20123	1000 HC Amsterdam	n.kwikkel@ivn.nl	020-6228115	
Jansbuitensingel 13	6811 AB Arnhem	mlgilio@hotmail.com	026-3512927	06-41812201
Postbus 201	3500 AE Utrecht	g.massaro@forum.nl	030-2974241	
Havenrak 27	1151 AG Broek van Waterland	h-w-van-montfrans@planet.nl		
Pinkelseweg 12 B	6991 GJ Rheden	w.niemeyer@natuurmonumenten.nl		06-55285135
Postbus 5010	4330 KA Middelburg	m.oonk@sbb.agro.nl		
Postbus 9955	1243 ZS 's-Graveland	w.prast@natuurmonumenten.nl	035-6559951	06-29567546
Postbus 9955	1243 ZS 's-Graveland	f.schoorl@natuurmonumenten.nl	035-6559707	06-50285342
Jansbuitensingel 13	6811 AB Arnhem	gsteentjes@hotmail.com	026-3512927	06-16538625
Schaapskooiweg 99	6414 EL Heerlen	a.steijaert@natuurmonumenten.nl	045-5630355	
Akerdijkseweg 32	2645 EB Delfgauw	b.teunissen@natuurmonumenten.nl	010-4706403	06-54985332
Noordereinde 54B	1243 JJ 's-Graveland	g.stoker@natuurmonumenten.nl	035-6563080	
Nieuwendijk 2	3267 LZ Goudswaard	l.vlietland@natuurmonumenten.nl		06-54295291
G.W.Burgerplein 5	3021 AS Rotterdam	c.e.van.der.weijs@ivn.nl	010-4779669	
Pinkelseweg 12 B	6991 GJ Rheden	w.dewit@natuurmonumenten.nl	026-4979198	06-55825144
Van Heutszstraat 51	6521 CT Nijmegen	hmoenir@hotmail.com		06-44876761
Postbus 7 2340 AA	2343 NG Oegstgeest	autark@xs4all.nl	071-5170083	06-54632313
Postbus 9955	1243 ZS 's Graveland	a.duijndam@natuurmonumenten.nl	035-6559737	06-54295346
Postbus 20123	1000 HC Amsterdam	m.a.c.de.kanter@ivn.nl	020-6228115	06-17552739

Bijlage 2 Overzicht van knelpunten en aanbevelingen

Groep	Knelpunt	Aanbevelingen Giovanni	Aanbevelingen groep
1	Onwetendheid: Hoe kun je allochtonen bereiken?	Massamedia, specifieke media voor allochtonen in grote steden!!	Kleinschalige activiteiten - School in de buurt - Asielzoekerscentrum - Allochtone burelen
	Onwetendheid: Natuurbeleving	* Michiel: Zij zien weinig natuur in Nederland, hebben het snel over natuur in hun eigen land, zelfs 2 ^e en 3 ^e generatie. Daar is de natuur ruiger! - Natuur is vaak geen issue - Ze vinden Nederlandse natuur geen 'leuke' natuur - Het is meestal een sociale gelegenheid	Uitgebreide weg: pilots - Draagvlak binnen eigen organisatie en doelen - Overleg met ondersteuningsinstelling allochtonen in de provincie + andere groene organisaties (IVN, Nm, SBB) aftasten mogelijkheden/ draagvlak gezamenlijk project > globale opzet
	Cultuurverschil	Zones invoeren: zones waar alles mag, waar enkele mogelijkheden zijn, waar niks mag en waar niemand mag komen	Overleg met betrokkenen migrantenorganisatie
	Taal	Tolken/contactpersoon (2 ^e generatie is geen probleem)	Uitgewerkt projectplan + uitvoering > subsidieaanvraag pilots bijv. provincie/gemeente
2	Contact leggen – gesloten cultuur en taal/cultuurbarriere	De juiste ingang zien te vinden, bijvoorbeeld in Marokkaanse gezinnen is de man het aanspreekpunt	- Formuleer de korte / lange termijn doelstellingen - Structureel inbedden in de organisatie - Contact leggen met zusterorganisatie in land van herkomst
	Nederlandse natuur wordt niet als 'echte' natuur ervaren		Uitleggen van natuurbeleving tussen verschillende groepen
	Grote differentiatie in groepen		
3	Deskundigheid binnen eigen organisatie?	Mogelijkheden voor deskundigheidsbevordering - Meer intern onderzoek - Extern onderzoek binnenhalen - Contact met allochtonenorganisaties	Kennis in huis halen
	Input van allochtonen zelf Netwerkproblemen		In gesprek gaan met doelgroepen Overleg met derden
4	Verschillende doelgroepen binnen de doelgroep		Regionaal aanpakken: kijken welke subdoelgroep je in de buurt kan bereiken
	Perceptie opdringen (onze normen en waarden)		Goed luisteren naar de allochtonen, in dialoog nagaan wat zij vinden en willen
	Communicatie (taal, bereik)		Boodschap bepalen, regionaal kanaal vinden

Bijlage 3 Migrantenorganisaties

Arabische organisaties

Eurabia

Arabische Studentenvereniging

Bezoekadres: p/a EUR, Burgemeester Oudlaan 50-kamer H520

Postadres: Postbus 1738, kamer H520, 3000 DR Rotterdam

Telefoon: (010) 408 22 84

E-mail: info@eurabia.nl

Homepage: www.eurabia.nl

Oprichtingsdatum: 03/11/1995

Doelstelling:

- Bieden van ontplooiingsmogelijkheden aan de leden;
- manifestatie van de Arabische cultuur naar zowel de Arabische als de niet-Arabische gemeenschap;
- een bijdrage leveren aan de bevordering van de toestroom van Arabische scholieren naar het hoger onderwijs;
- stimuleren van contacten tussen studenten en bedrijfsleven;
- intensiveren van economische en culturele banden tussen Nederland en de Arabische wereld.

Islamic Relief Nederland (IRN)

Bezoekadres: Nickeriestraat 27-Hs

Postadres: Postbus 3753, 1001 AN Amsterdam

Telefoon: (020) 616 00 22

Fax: (020) 412 54 11

E-mail: info@islamic-relief.nl

Homepage: www.islamic-relief.nl

Oprichtingsdatum: 01/01/1984

Orgaan: Relief Nieuws

Doelstelling: Internationale non-profit hulporganisatie voor alle mensen die hulp nodig hebben.

Overige informatie: IRN is een onafhankelijke internationale hulp- en ontwikkelingsorganisatie die humanitaire hulp verleent gedurende noodtoestanden en werkt voor de lange termijnontwikkeling van 's werelds armste landen.

Islamitisch Pedagogisch Centrum (IPC)

Bezoekadres: Fakkeldste 2

Postadres: Postbus 640, 3430 AP Nieuwegein

Telefoon: (030) 602 85 73

Fax: (030) 609 09 05

Oprichtingsdatum: 01/10/1991

Doelstelling: Ondersteunen en stimuleren van islamitische en niet-islamitische scholen bij de uitvoering van hun taken, met name op het gebied van de levensbeschouwelijke identiteit van de moslimkinderen.

Overige informatie: Het IPC gaat bij opvoeding en onderwijs van moslimkinderen uit van islamitische normen en waarden.

Islamitische Stichting Bevordering Integratie (ISBI)

Bezoekadres: Sibeliusweg 20, 2901 GH Capelle aan den IJssel

Telefoon: (010) 202 27 47 (alg.secr.)/(070) 325 35

91 (vz.)/06-24633508

Fax: (010) 202 26 82

Oprichtingsdatum: 14/06/1990

Doelstelling: Bevorderen van de integratie van moslims in de Nederlandse samenleving.

Overige informatie: ISBI is een landelijke zelforganisatie, die reageert op maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving. Ze hoopt jaarlijks maatschappelijke thema's bespreekbaar te maken op een landelijk congres.

Komitee Zelfstandig Verblijfsrecht Migrantenvrouwen (KZV)

Bezoekadres: Ketelhuisplein 7, 1054 RD Amsterdam

Telefoon: (020) 685 22 32

Fax: (020) 689 14 62

E-mail: kzv@xs4all.nl

Oprichtingsdatum: 27/05/1987

Doelstelling: Structurele verbetering van de verblijfs(rechtelijke) positie van migranten- en vluchtelingenvrouwen.

Landelijke Islamitische Vrouwen Organisatie Nederland (LIVON)

Bezoekadres: Mathenesserlaan 287, 3021 HJ Rotterdam

Telefoon: (010) 486 62 90

Fax: (010) 486 34 93

E-mail: info@nisbo.nl

Homepage: www.nisbo.nl

Oprichtingsdatum: 09/09/1996

Doelstelling:

- Belangenbehartiging;
- bevorderen van emancipatie en participatie van moslimvrouwen in Nederland.

Landelijke organisatie Arabische Vrouwen (LOAV)

Bezoekadres: Stalbergweg 34

Postadres: Postbus 404, 5900 AK Venlo

Telefoon: (077) 352 22 35

Fax: (077) 351 77 94

E-mail: promnl@hotmail.com

Oprichtingsdatum: 01/12/1988

Doelstelling:

- Verbeteren van de positie van Arabische migrantenvrouwen in Nederland, zodat ze volwaardig deel kunnen nemen aan het maatschappelijk verkeer;
- zoeken naar een eigen weg voor emancipatie, aansluitend en uitgaand van empowerment bewuste integratie en van het belang van diversiteit ter verwezenlijking van een duurzame wereld.

Moslim Informatie Centrum Nederland (MIC)

Bezoekadres: Beeklaan 207-209

Postadres: Postbus 61217, 2506 AE Den Haag

Telefoon: (070) 361 44 63

Fax: (070) 361 45 23

Oprichtingsdatum: 05/12/1980

Doelstelling: Bevorderen van de islam en behartigen van de belangen van de moslims in Nederland.

Overige informatie: Het Centrum tracht dit doel te bereiken door:

- uitoefenen van invloed op de vorming van het nationale beleid inzake moslims;
- geven van voorlichting, informatie en onderricht aan niet-moslims;
- leggen van contacten met groeperingen, instellingen en andere organisaties in de gehele wereld;
- participeren in onderwijsprojecten en verzorgen van haar eigen uitgaven op religieus en ander terrein.

Nederlandse Islamitische Bond voor Ouderen (NISBO)

Bezoekadres: Mathenesserlaan 287, 3021 HJ Rotterdam

Telefoon: (010) 486 62 90

Fax: (010) 486 34 93

E-mail: nisbo@nisbo.nl

Homepage: www.nisbo.nl

Oprichtingsdatum: 05/07/1993

Doelstelling: Behartigen van de belangen van moslimouderen.

Overige informatie: De Bond telt 5 gewesten en 25 afdelingen met in totaal ca. 8000 leden.

Nederlandse Moslim Omroep (NMO)

Bezoekadres: Heuvellaan 35

Postadres: Postbus 418, 1200 AK Hilversum

Telefoon: (035) 625 29 00

Fax: (035) 628 12 40

E-mail: info@nmo.nl

Homepage: www.omroep.nl/nmo

Oprichtingsdatum: 01/10/1986

Doelstelling: Verzorgen van radio/TV-programma's op islamitische grondslag.

Nederlandse Moslim Raad (NMR)

Landelijke overkoepeling van autonome moslimorganisaties

Bezoekadres: Kruisbessenstraat 13, 2564 VB Den Haag

Telefoon: (070) 323 36 98 (vz.)

Fax: (070) 323 36 98

E-mail: derwisj@hotmail.com

Oprichtingsdatum: 01/07/1992

Doelstelling:

- Behartigen van de belangen van moslims in Nederland;
- informatieverstrekking inzake islam en moslims.

Nederlandse Soenni Moslim Associatie (NSMA)

Bezoekadres: Hoefkade 1308-1318, 2525 HL Den Haag

Telefoon: (070) 380 41 91

Oprichtingsdatum: 12/11/1985

Doelstelling:

- Voortzetten en verspreiden van het (mohammedaanse) geloof;
- culturele activiteiten voor moslims.

Raad van Moskeeën

Bezoekadres: Afrikaanderplein 40, 3072 EC Rotterdam

Telefoon: (010) 484 21 61 (moskee)

Organisaties van Marokkanen en Tunesiërs

Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland (KMAN)

Bezoekadres: Ferdinand Bolstraat 39, 1072 LB Amsterdam

Telefoon: (020) 675 21 16/ 664 04 45

Fax: (020) 675 83 36

Doelstelling: Opkomen voor de belangen van Marokkanen in Nederland, teneinde te komen tot een structurele positieverbetering van Marokkaanse migranten in de Nederlandse samenleving.

Landelijke organisatie Arabische Vrouwen (LOAV)

Bezoekadres: Stalbergweg 34

Postadres: Postbus 404, 5900 AK Venlo

Telefoon: (077) 352 22 35

Fax: (077) 351 77 94

E-mail: promnl@hotmail.com

Oprichtingsdatum: 01/12/1988

Doelstelling:

- Verbeteren van de positie van Arabische migrantenvrouwen in Nederland, zodat ze volwaardig deel kunnen nemen aan het maatschappelijk verkeer;
- zoeken naar een eigen weg voor emancipatie, aansluitend en uitgaand van empowerment bewuste integratie en van het belang van diversiteit ter verwezenlijking van een duurzame wereld.

Marokkaanse Vrouwen Vereniging Nederland (MVVN)

Bezoekadres: Marius van Bouwdijk Bastiaansestraat 60, 1054 SP Amsterdam

Telefoon: (020) 689 05 84

Fax: (020) 689 14 62

E-mail: mvvn@xs4all.nl

Oprichtingsdatum: 19/05/1982

Doelstelling: Zelforganisatie van Marokkaanse vrouwen die zich richt op belangenbehartiging (o.a. rechtspositie, onderwijs, arbeid, racisme) en sociaal-culturele activiteiten voor Marokkaanse vrouwen.

Stichting Samenwerkingsverband van Marokkanen en Tunesiërs (SMT)

Bezoekadres: Maliebaan 13

Postadres: Postbus 14172, 3508 SG Utrecht

Telefoon: (030) 236 73 27

Fax: (030) 236 91 18

E-mail: info@smtnet.nl

Homepage: www.smtnet.nl

Oprichtingsdatum: 21/04/1987

Doelstelling: Behartigen van de belangen van Marokkanen en Tunesiërs in Nederland, onder meer door deelname aan het Landelijk Overleg Minderheden (LOM).

Overige informatie: Overlegorgaan in het kader van de wet overleg minderhedenbeleid. Het SMT voert overleg met de Nederlandse regering, met instanties die hun beleid richten op Marokkanen en Tunesiërs, en met de eigen gemeenschap.

Stichting TANS

Towards a New Start

Postadres: Postbus 523, 3500 AM Utrecht
Telefoon: (020) 475 00 00
Fax: (020) 475 12 34
E-mail: info@tans.nl
Homepage: www.tans.nl
Doelstelling: Vanuit een positieve benadering jonge Marokkanen de mogelijkheid bieden zich persoonlijk te ontwikkelen, elkaar te stimuleren en een netwerk te vormen. Dit doet TANS door activiteiten te organiseren waarbij naast kennisoverdracht ook de mogelijkheid wordt geboden elkaar op informele wijze te ontmoeten.
Overige informatie: TANS organiseert maandelijks bijeenkomsten door het hele land.

Tunesische Vereniging
Bezoekadres: Hooftskade 95, 2526 KB Den Haag
Telefoon: (070) 388 60 29

Unie van Marokkaanse Moslim Organisaties in Nederland (UMMON)
Bezoekadres: Weesperzijde 74-2, 1091 EH Amsterdam
Telefoon: (020) 693 50 40
Fax: (020) 694 24 45
E-mail: ummon@wanadoo.nl

Organisaties van Surinamers

Hindustaanse Vrouwen Netwerk (HVN)
Postadres: p/a Postbus 3158, 2130 KD Hoofddorp
Overige informatie: Organisatie van Surinaamse vrouwen.

Contactgroep Surinaamse Nederlanders (Co Su Ned)
Manifest film
Bezoekadres: Fazantstraat 377
Postadres: Postbus 427, 7500 AK Enschede
Telefoon: (053) 433 66 46/ 431 62 24
Fax: (053) 433 66 46/ 430 78 14
Oprichtingsdatum: 01/07/1977
Doelstelling: Geven van informatie over Suriname.

Federatie Arya Samaj Nederland (FAS Ned)
Bezoekadres: Regentesselaan 233, 2562 CZ Den Haag
Telefoon: (070) 345 16 52
Fax: (070) 345 16 52
Oprichtingsdatum: 16/03/1988
Orgaan: Pratinidhi Patre
Doelstelling: Behartigen van de belangen van aangesloten hindoe(arya-samaj)-organisaties, die optimaal lichamelijk (shaririek), geestelijk (aatmiek) en sociaal-maatschappelijk (samadjiek) welzijn nastreven, met de veda's als basis.
Overige informatie: FAS-Ned telt 38 lid-organisaties. Ze is mede-oprichter van de Organisatie voor Hindoe Media (OHM).

Hindoe Raad Nederland
Bezoekadres: Brouwersgracht 2, 2512 ER Den Haag
Telefoon: (070) 310 75 74/ 427 70 50
Fax: (070) 427 52 58
E-mail: info@hindoeraad.nl
Homepage: www.hindoeraad.nl

Shri Sanatan Dharm Sabha (SSDS)
Bezoekadres: Mijtenstraat 183
Postadres: Van Ostadestraat 530, 2526 GS Den Haag
Telefoon: (070) 389 50 93/ 389 98 23
Oprichtingsdatum: 01/08/1996
Doelstelling: Op hindoeistaanse basis bevorderen van de integratie in de Nederlandse samenleving.
Overige informatie: Van de ca. 200.000 hindoeistanen van Surinaamse afkomst in Nederland behoort ca. 80% tot de Sanatan Dharm.

Stichting Fos'ten
Bezoekadres: MEC, Wittevrouwenkade 6 Utrecht
Postadres: Postbus 12195, 1100 AD Amsterdam
Telefoon: (020) 699 42 92
Fax: (020) 600 29 72
E-mail: suruma@hetnet.nl
Orgaan: Fos'ten koranti
Doelstelling: Landelijk steunpunt voor Surinaamse vrouwen boven 50 jaar.
Overige informatie: De Stichting telt ca. 280 aangeslotenen.

Stichting Ganesh
Bezoekadres: De Caascooper 6, 1531 PX Wormer
Telefoon: (075) 642 74 65
Fax: (075) 641 95 56
Overige informatie: **Oprichtingsdatum:** 02/05/1981
Orgaan: Ganesh-bulletin
Doelstelling:

- Behartigen van de belangen van hindoes in Nederland;
- bevorderen van hun welzijn en integratie in de Nederlandse samenleving.

De Stichting telt 14 regionale afdelingen.

Stichting Hindi Parishad Nederland (HPN)
Landelijke Stichting ter bevordering van Hindi-onderwijs in Nederland
Bezoekadres: Trude Mertenslaan 10
Postadres: Postbus 32614, 2503 AH Den Haag
Telefoon: (070) 367 11 09/ 06-53559173
Fax: (070) 367 11 09
E-mail: nsmathura@wxs.nl
Homepage: www.hindiparishad.nl
Oprichtingsdatum: 19/09/1983
Orgaan: Hindipalrika
Doelstelling: Bevorderen van het actief en passief gebruik van het Hindi in Nederland, ten behoeve van optimale ontplooiing op cultureel, literair en artistiek gebied.
Overige informatie: De Stichting telt 6 regionale afdelingen. Activiteiten:

- jaarlijks een voorlichtingsdag (in september) voor Hindileraren,-studerenden en geïnteresseerden;
- coördineren en begeleiden van hindischolen;
- verkoop van leer- en studieboeken;
- afnemen van hindi-examens voor beginners en gevorderden;
- uitschrijven van hindidiploma's;
- coördineren van hindi-examens van Rashtrabasha Prachar Samiti te Wardha (India) voor hogere niveaus;
- wetenschappelijk onderzoek.

Stichting Lalla Rookh Nederland

Bezoekadres: p/a Maliebaan 13, 3581 CB Utrecht
Telefoon: (030) 231 60 14
Fax: (030) 234 38 36
Oprichtingsdatum: 23/12/1975
Orgaan: Lalla Rookh
Doelstelling: Behartigen van het Surinaams hindoestaanse cultuurgood, middels voorlichting, identiteitsontwikkeling en advisering inzake welzijnsbeleid met betrekking tot arbeid, scholing, huisvesting, gezondheidszorg, leefomstandigheden.
Overige informatie: Zelforganisatie van Surinaamse hindoes en moslims.

Stichting Landelijke Federatie van Welzijnsorganisaties voor Surinamers (SLFWS)

Bezoekadres: Nieuwe Koekoekstraat 111
Postadres: Postbus 520, 3500 AM Utrecht
Telefoon: (030) 272 39 78
Fax: (030) 272 39 78
E-mail: haroruna@wx.nl
Oprichtingsdatum: 22/09/1971
Doelstelling: Pleitbezorging, advisering en projectontwikkeling en trainingen ten behoeve van Surinaamse organisaties in Nederland en in Suriname in het kader van emancipatie en ontwikkelingswerk.

Stichting Landelijke Organisatie van Surinaamse Vrouwen (LOSV)

Bezoekadres: Janskerkhof 1, 3512 BK Utrecht
Telefoon: (036) 536 66 94 (vz.)
Fax: (036) 536 66 94
Oprichtingsdatum: 01/01/1986

Stichting Surinaams Inspraak Orgaan (SIO)

Bezoekadres: Maliebaan 13, 3581 CB Utrecht
Telefoon: (030) 231 60 14
Fax: (030) 234 38 36
E-mail: stichting.sio@freeler.nl
Overige informatie: Het SIO maakt deel uit van het Landelijk Overleg Minderheden (LOM).

Studiname

Bezoekadres: Kees van Dongenhof 137, 3024 NE Rotterdam
Telefoon: (010) 478 34 17/ 06-55141637
Fax: (010) 478 31 93
E-mail: info@studiname.org
Homepage: www.studiname.org
Oprichtingsdatum: 17/03/1987
Overige informatie: Vereniging van studerende Surinamers.

Vereniging Sanatan Hindoe Parishad Nederland (SHPN)

Postadres: Marktweg 29, 2525 JA Den Haag
Telefoon: (070) 346 89 13 (voorz.)/ (0174) 41 60 52/ 06-22423141 (secr.)
Fax: (070) 346 86 02
E-mail: hansramautar@hotmail.com
Oprichtingsdatum: 01/01/1980
Doelstelling: Behartigen van de belangen van de hindoeestanen in Nederland.
Overige informatie: De Vereniging beweegt zich op het gebied van hindoe-basisscholen,-omroep en-ouderenzorg.

Organisaties van overige migranten

Algemene Chinese Vereniging in Nederland (ACV)

Bezoekadres: Binnenkant 39, 1011 BM Amsterdam
Telefoon: (020) 421 33 47
Fax: (020) 421 33 47
Oprichtingsdatum: 27/11/1947
Doelstelling: Belangenvereniging voor Chinese mensen in Nederland.
Overige informatie: De Vereniging telt 12 regionale afdelingen met in totaal ca. 1100 leden.

Armeense Culturele Vereniging Abovian (ACVA)

Bezoekadres: Weesperstraat 91, 2574 VS Den Haag
Telefoon: (070) 449 02 09
E-mail: info@abovian.nl
Homepage: www.abovian.nl
Oprichtingsdatum: 19/06/1984
Orgaan: Loerer
Doelstelling:

- Instandhouden van de Armeense identiteit en geloofs- en volkstradities;
- bevorderen van culturele en vriendschappelijke betrekkingen tussen het Nederlandse en Armeense volk;
- versterken van de culturele en vriendschappelijke betrekkingen van de Armeense gemeenschap in Nederland met die in Armenië en diaspora.

Overige informatie: Abovian telt ca. 120 leden.

Chinese Jongeren Organisatie (CJO)

Postadres: Postbus 21575, 3001 AN Rotterdam
E-mail: info@cjo.net
Homepage: www.cjo.net
Orgaan: CJOpinie; CJO Jongerenpagina
Doelstelling: Met elkaar in contact brengen van Chinese jongeren in Nederland in een informele sfeer, enerzijds ten behoeve van vriendschap, communicatie en openheid en anderzijds om gebruik te maken van de bijzondere positie en vaardigheden van Chinese jongeren teneinde een brugfunctie te kunnen vervullen tussen de Chinese en Nederlandse samenleving. Daartoe worden jaarlijks activiteiten opgezet op cultureel, maatschappelijk en recreatief gebied.
Overige informatie: CJO telt ca. 200 leden.

Jappo

Senegalese Vereniging in Nederland
Bezoekadres: WG-plein 86, 1054 RC Amsterdam
Telefoon: (020) 616 48 65
Fax: (020) 412 13 67
E-mail: jappo-sv@planet.nl
Oprichtingsdatum: 01/11/1994
Doelstelling:

- Behartigen van de belangen van de Senegalesen;
- organiseren van sociale en culturele ontmoetingen;
- bevorderen van integratie van de Senegalesen.

Koerdisch Nederlands Cultureel Centrum Amsterdam (KNCCA)

Bezoekadres: Sloterkade 10, 1058 HD Amsterdam
Telefoon: (020) 669 70 71
Fax: (020) 614 34 68

Oprichtingsdatum: 21/04/1979

Doelstelling:

- Bevorderen van onderlinge betrekkingen, solidariteit en wederzijdse hulpverlening;
- verlenen van hulp op het sociaal-maatschappelijke vlak;
- bevorderen van betrekkingen met andere nationaliteiten.

Overige informatie: De Vereniging telt ca. 300 leden en heeft de volgende afdelingen: Vrouwen, Jongeren, Sport en OALT.

Koerdische Vrouwen Vereniging (KVV)

Postadres: Postbus 7427, 2701 AK Zoetermeer

Telefoon: (079) 351 45 19 (do. 15.00-17.00 uur)

E-mail: kvv.nl@zonnet.nl

Homepage: www.kvfonline.net

Oprichtingsdatum: 21/03/1987

Doelstelling:

- Behartigen van de algemene en specifieke belangen van alle Koerdische vrouwen in Nederland;
- doorbreken van het sociaal isolement van vrouwen;
- bevorderen van de emancipatie van Koerdische vrouwen;
- de Koerdische vrouwen stimuleren zich bewust te worden van hun situatie in Nederland en in het land van herkomst.

Overige informatie: De KVV telt ca. 205 leden.

Activiteiten:

- verzorgen van onderlinge contacten;
- organiseren van studiedagen, bijv. over gezondheid, emancipatie en mogelijkheden op het gebied van scholing en werk;
- viering van culturele, nationale en internationale feesten;
- verstrekken van voorlichting, onder meer door het uitgeven van publicaties.

Landelijke Federatie van Chinese Ouderenverenigingen Chun Pah in Nederland

Bezoekadres: Graaf Florisstraat 45, 3021 CC Rotterdam

Telefoon: (010) 476 93 44

Fax: (010) 476 80 68

E-mail: admim@wahfookwui.nl

Homepage: www.wahfookwui.nl

Oprichtingsdatum: 06/05/1989

Doelstelling:

- Behartigen van de belangen van Chinese ouderen;
- geven van voorlichting over Nederlandse voorzieningen;
- organiseren van sociaal-culturele activiteiten.

Stichting Ghanese Gemeenschap Nederland (SGGN)

Recogin

Bezoekadres: Kempering 31

Postadres: Postbus 12752, 1100 AT Amsterdam

Telefoon: (020) 695 67 69

Fax: (020) 600 12 22

E-mail: recogin@worldonline.nl

Oprichtingsdatum: 20/04/1993

Orgaan: Recogin Forum

Doelstelling:

- Beschermen van de belangen van de Ghanese in Nederland;
- onderhouden en bevorderen van de harmonieuze contacten binnen de Ghanese gemeenschap en tussen de Ghanese gemeenschap en de maatschappij en haar instellingen waar zij deel van uitmaakt.

Overige informatie: Bij de Stichting zijn 32 organisaties aangesloten.

Stichting Indisch Cultureel Centrum (ICC)

Bezoekadres: Dorpsstraat 74-A

Postadres: Postbus 7021, 2701 AA Zoetermeer

Telefoon: (079) 316 97 94

Fax: (079) 316 06 18

E-mail: bestuur@degraanshuur.nl

Homepage: www.degraanshuur.nl

Oprichtingsdatum: 01/02/1990

Orgaan: ICC Nieuwsbrief

Doelstelling: Ontmoetingsplaats en informatiecentrum op het gebied van de Indische geschiedenis en cultuur en van welzijnsvraagstukken van de Indische Nederlanders en hun nazaten.

Stichting Landelijke Federatie van Chinese Organisaties in Nederland (LFCON)

Chinese Federatie

Bezoekadres: Geldersekade 40, 1012 BJ Amsterdam

Telefoon: (020) 770 08 95

Fax: (020) 770 08 96

E-mail: dong25@zonnet.nl; lfcon@dds.nl

Oprichtingsdatum: 01/01/1986

Orgaan: Nieuwsbrief; Karakters

Doelstelling:

- Vertegenwoordigen van Chinese zelforganisaties op landelijk niveau;
- bevorderen van de participatie van Chinezen in Nederland, door middel van ondersteuning, kadertrainingen en pleitbezorging van Chinese organisaties.

Overige informatie: Bij de Federatie zijn 52 organisaties aangesloten.

Stichting Sikaman

Bezoekadres: Kralenbeek 100-R

Postadres: Postbus 23713, 1100 EE Amsterdam

Telefoon: (020) 690 82 80

Fax: (020) 600 27 42

E-mail: sikaman@xs4all.nl

Homepage: www.sikaman.com

Orgaan: Okyeame Nieuwsletter

Doelstelling:

- Bevorderen van de integratie en positieverbetering van Ghanese in de Nederlandse samenleving;
- informatieuitwisseling tussen de Nederlandse overheidsinstellingen en particulieren en de Ghanese gemeenschap;
- algemene sociale dienstverlening aan de Ghanese in Nederland.

Organisaties van woonwagenbewoners en zigeuners

Landelijke Sinti Organisatie (LSO)

Bezoekadres: Sportlaan 10, 5683 CS Best

Telefoon: (0499) 37 12 12

Fax: (0499) 37 29 15

E-mail: landelijke.sinti-organisatie@planet.nl

Oprichtingsdatum: 09/10/1989

Doelstelling:

- Meer bekendheid en waardering voor de Sinti-zigeunercultuur in de burgermaatschappij;
- mogelijkheid tot uitoefening in vrijheid van de eigen beroepen van de Sinti-zigeuners.

Overige informatie: De organisatie biedt ondersteuning en hulp aan vrouwen en mannen bij problemen met uitkeringen, scholing, staanplaatsen,

wagens of caravans, werkgelegenheid, subsidie-aanvragen voor activiteiten. Het bestuur bemiddelt bij problemen en geeft op verzoek voorlichting.

Regionaal platform woonwagenbewoners Zeeuws-Vlaanderen (RPZV)

Bezoekadres: Tabakstraat 5, 4561 HW Hulst

Telefoon: (0114) 38 35 60

Fax: (0114) 31 90 55

Stichting Rechtsherstel Sinti en Roma

Postadres: Postbus 1282, 5004 BG Tilburg

Homepage: www.sintiroma.nl

Oprichtingsdatum: 03/11/2000

Doelstelling: Beheren en verdelen van de door de Regering beschikbaar gestelde gelden aan Sinti en Roma voor compensatie van tekortkomingen in het rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog.

Bijlage 4 Artikel 'Organisaties van minderheden'

Door drs. J. den Exter, mr. Th. Hessels en drs. G. Massaro
Met medewerking van drs. P. Geense, B. Sittrop en drs. H. Smeets

1. Organisatievorming onder minderheden

Vanaf het begin van hun verblijf in Nederland hebben leden van minderheidsgroepen de behoefte gevoeld elkaar in eigen kring te ontmoeten. Naarmate zij langer in ons land verbleven, gebeurde dit steeds meer in georganiseerde vorm. Oorspronkelijk was de grondslag waarop de meeste groepen zich organiseerden voornamelijk van 'etnisch-culturele' aard; men sloot zich aaneen op grond van gemeenschappelijke herkomst en etnische identiteit. Pas later ontstond er een breed spectrum van organisatiegrondslagen en organisatievormen. Leden van etnische groepen gingen zich niet alleen organiseren om elkaar in eigen kring te ontmoeten, maar ook vanwege de behoefte verbetering in de eigen positie te brengen, de eigen belangen te behartigen en invloed uit te oefenen op de omringende samenleving.

Nationale herkomst, etnische identiteit en politieke of religieuze denominatie vormen de voornaamste grondslag voor het merendeel van de organisaties. Maar de ontwikkeling van de eigen organisaties laat voor elk van de onderscheiden minderheidsgroepen, dat wil zeggen de verschillende categorieën mediterrane buitenlanders, ingezetenen van Surinaamse en Antilliaanse herkomst, buitenlandse zigeuners, Molukkers, Chinezen en vluchtelingen, een eigen beeld zien. Dit hangt onder meer samen met de duur van het verblijf in Nederland, de eigen etnisch-culturele achtergrond en de specifieke problematiek van de verschillende groepen. Ook het door de overheid in het kader van het categoriale opbouwwerk ten opzichte van de verschillende groepen gevoerde beleid is hierop van invloed geweest.

De meeste organisaties die in de jaren negentig zijn opgericht richten zich op belangenbehartiging op deelterreinen, zoals onderwijs en ouderen. Voorbeelden daarvan zijn de Nederlands Islamitische Bond van Ouderen (NISBO), of studentenverenigingen als Eurabia en Studiname. Ook laat de organisatievorming onder vluchtelingen nog een groei zien. Op het bovenlokale en landelijke niveau vindt steeds meer een bundeling van initiatieven plaats in de vorm van nationale en multinationale overkoepelende organisaties. Voor een deel ontstaan deze bundelingen op eigen initiatief, maar voor een ander deel speelt de overheid een belangrijke sturende rol bij het samenbrengen van organisaties; zo is een deel van het werk van organisaties als LSOBA en het Nederlands Centrum Buitenlanders (mediterranen), de LFWS en Lalla Rookh (Surinamers), Gabungan Jajasan Maluku en IWM (Molukkers), FORSA (Antillianen), het Landelijk Platform Woonwagengebwoners en Zigeuners, en het Landelijk Steunpunt Buitenlandse Vrouwencentra sinds 1995 ondergebracht in de organisatie FORUM, een instituut voor multiculturele ontwikkeling, dat door het ministerie van VWS wordt gesubsidieerd. FORUM is geen zelforganisatie. Onder andere daarom is een aantal van bovengenoemde organisaties als zelfstandige stichting blijven bestaan. Ook vrouwen en jongeren sluiten zich steeds vaker aaneen in eigen organisaties.

De overheid zegt het streven van leden van minderheidsgroepen, die zich via eigen organisaties sterk maken voor positieverbetering en integratie in ons land, te waarderen.

Tot 1996 konden zelforganisaties een beroep doen op subsidie die gericht was op het in stand houden van deze organisaties. Met de groei van het aantal organisaties en de toename van de diversiteit van allochtone groepen in Nederland vond de regering dit niet langer haalbaar. Met de nota „Investeren in integreren” werd een nieuwe weg ingeslagen. Uitgangspunten daarbij waren onder meer dat er (financiële) ruimte moest komen voor nieuwe initiatieven van zelforganisaties, en dat er meer zicht moest komen op de achterban van deze organisaties. Verder werden de begrippen 'etniciteit' en 'nationaliteit' losgelaten als belangrijk criterium voor het verkrijgen van subsidie en werden de subsidies tijdelijk van aard (maximaal 5 jaar).

Al vrij snel ontstond kritiek op de nieuwe regeling, vooral vanwege de formele en zware subsidievoorwaarden. De regeling is daarom in 1999 versoepeld. Als flankerende maatregel is bovendien een tijdelijke helpdesk voor zelforganisaties ingesteld bij FORUM en Vluchtelingen Organisaties Nederland (VON). Deze helpdesks ondersteunen zelforganisaties bij het aanvragen van subsidie bij VWS.

Hoewel deze noodmaatregelen hebben geleid tot een toename van het aantal toegekende subsidies, blijkt uit evaluatieonderzoek dat de subsidiesystematiek niet tot de gewenste effecten leidt, en dat de onvrede over de regeling groot is. In een brief aan de Tweede Kamer („Met vereende kracht”, 26815, nr. 3, 16-11-1999) deelt de staatssecretaris van VWS mee dat ze zich in de voornaamste punten van kritiek kan vinden. Ze kondigt haar beleidsvoornemens aan voor het versterken van organisaties van minderheden en de ondersteuningsstructuur die daarbij nodig is. Kernpunt van de brief is dat „het ontstaan en bestaan van sterke organisaties van etnische minderheden een belangrijke bijdrage kan leveren aan de participatie van deze groepen in de samenleving” en dat de financiële middelen daarvoor efficiënter moeten worden ingezet. De nota kon rekenen op brede steun van de Tweede Kamer en is per 1 januari 2001 in werking getreden.

Het budget voor de ondersteuning en ontwikkeling van landelijke zelforganisaties van minderheden is per 1 januari 2001 f 1 miljoen. Het ministerie van VWS draagt daar f 750.000 aan bij, het ministerie van BZK f 250.000. De beoordeling van subsidieaanvragen van de zelforganisaties zal in de toekomst niet meer bij VWS zelf liggen, maar worden uitgevoerd door een onafhankelijke commissie van deskundigen die de aanvragen beoordeelt en daarover bindende adviezen uitbrengt. De verdere logistieke uitvoering van de adviezen, inclusief de financiële afwikkeling, zal in handen liggen van FORUM of VON.

In de nieuwe structuur zal VWS ook een subsidie ter beschikking stellen voor de ondersteuning en ontwikkeling van de zelforganisaties, als vervolg op de in voorgaande jaren ontwikkelde help desk. Voor VON en Forum is elk maximaal f 750.000 beschikbaar voor de oprichting van een informatie- en ondersteuningsplatform, dat moet voorzien in de organisatie van groepsbijeenkomsten, het aanbieden van kantoorfaciliteiten, mogelijk maken van de uitvoering van landelijke activiteiten, de vorming van een databank, het fungeren als verwijsfunctie en bijdragen aan fondswerving op landelijk niveau (het maximale subsidiebedrag wordt bereikt wanneer de overgangsregeling onder de oude subsidieregering afloopt per 1 januari 2005). Deze platformfunctie ziet VWS als aanvullend op de bestaande infrastructuur van lokaal werkende organisaties, provinciale steunfuncties en landelijke steunfuncties. De staatssecretaris beoogt met dit nieuwe model de eigen kracht van organisaties van etnische minderheden te versterken. Na twee jaar wordt het nieuwe beleid geëvalueerd.

2. Overzicht van organisaties van minderheden

2.1. Mediterranen

In Nederland zijn er naar schatting momenteel meer dan duizend eigen organisaties van immigranten uit het Middellandse-Zeegebied. Het gaat om organisaties met uiteenlopende doelstellingen en grondslagen. In de jaren tachtig waren vooral religie, oriëntatie op het herkomstland en eigen culturele identiteit het bindmiddel van deze organisaties. In een in 1985 gepubliceerd onderzoek in Brabant en Rotterdam werd een onderscheid gemaakt tussen islamitische organisaties, vrijetijdsorganisaties en belangenbehartigende organisaties, waarbij de eerste twee qua aantal de boventoon voeren. In het onderzoek werd als belangrijk knelpunt genoemd de (te) hoge verwachtingen die vooral lokale overheden hadden van eigen organisaties. Van alle organisaties werden activiteiten verwacht als inspraak en belangenbehartiging, terwijl de meeste organisaties hiervoor waren zijn opgericht of toegerust. Het gevolg was dat de overheden teleurgesteld waren in het functioneren van de organisaties.

Inmiddels is er een veel grotere verscheidenheid van organisaties ontstaan; een aantal van de nieuw ontstane organisaties profileert zich juist op het terrein van de belangenbehartiging:

- organisaties waarbij religie het uitgangspunt vormt;
- organisaties gebaseerd op politieke of maatschappelijke stromingen in het herkomstland;
- organisaties die zich richten op het bewaren of versterken van de eigen culturele identiteit;
- organisaties om de algemene belangen van een gehele etnische groep (bijv. Marokkanen) in Nederland te behartigen;
- organisaties om specifieke belangen van etnisch culturele groepen te behartigen (bijv. voorzieningen voor islamitische ouderen);
- organisaties gebaseerd op het beroep of de opleiding van de leden (bijv. allochtone leerkrachten of Turkse studenten).

Het merendeel van de organisaties is plaatselijk georiënteerd, maar in een aantal gevallen hebben zich plaatselijke en regionale organisaties aaneengesloten tot landelijke overkoepelende organisaties. Verder is er sprake van enkele multinationale overkoepelende organisaties, maar die lijden een nogal kwakkelend bestaan.

2.2. Turkse organisaties en stromingen

De eerste landelijke organisaties van Turken in Nederland dateren uit het begin van de jaren zeventig. In de tweede helft van dat decennium werd de Turkse gemeenschap in Nederland gekenmerkt door een scherpe polarisatie tussen links („communisten”) en rechts („Grijze Wolven”). Dit proces verliep analoog aan de roerige politieke verwikkelingen in Turkije zelf. De in veel plaatselijke Turkse gemeenschappen zorgvuldig gekoesterde „birlik ve beraberlik” (eenheid en saamhorigheid) kwam hierdoor stevig onder druk te staan. Veel plaatselijke commissies die pretendeerden de gehele gemeenschap te vertegenwoordigen, vielen ten prooi aan verdeeldheid.

In de jaren tachtig ontstaan enerzijds tal van nieuwe organisaties, vooral op basis van religie, maar ook op basis van politiek, sekse of generatie. Anderzijds worden de extremen gematigder en kleiner en ontstaat er op landelijk en later ook op plaatselijk niveau samenwerking tussen zeer uiteenlopende stromingen.

In de jaren negentig nemen de tegenstellingen langzaam maar zeker weer toe. De belangrijkste bronnen van conflict zijn de Koerdische kwestie en het islamisme, de politieke islam. De samenwerking tussen de verschillende organisaties op landelijk en plaatselijk niveau wordt hier bij tijd en wijle ernstig door bemoeilijkt, maar houdt vooralsnog stand.

Migranten uit Turkije kennen een relatief groot aantal organisaties, waarvan een groot deel bovendien via samenwerking in koepelorganisaties en bestuurlijke dubbelfuncties direct of indirect met elkaar verbonden is (Van Heelsum & Tillie, 1999). De organisatievorming onder Turken en Turkse Koerden wordt nog steeds in hoge mate beïnvloed door de situatie in Turkije en de ontwikkelingen aldaar. Veel organisaties zijn bovendien niet alleen verbonden met instituties, organisaties en stromingen in Turkije zelf, maar ook met zusterorganisaties onder Turken en Turkse Koerden in Duitsland en de rest van West-Europa. Zelfs kan gesteld worden dat een deel van de organisaties en stromingen zich, door een effectief verbod in Turkije zelf, juist in de diaspora manifesteert, onder meer gevoed door aanhangers die uit Turkije wegtrekken.

De Turkse staat is gebaseerd op een aantal principes. Aan een deel daarvan wordt mede onder toezicht van het leger rigide vastgehouden. Het gaat hier vooral om de ondeelbaarheid van de natie, het Turkse karakter van de natie en de scheiding van religie en staat. De houding ten opzichte van deze principes, religieuze denominatie en etniciteit zijn de belangrijkste factoren bij organisatievorming.

2.2.1. Soennitisch islamitische organisaties

De officiële islam: de Diyanet-tak

Tot de Diyanet-tak behoren moskeeverenigingen en andere islamitische organisaties die voorstander zijn van de Turkse vorm van scheiding van religie en staat, die voorziet in een grote staatscontrole op de islam. Het gaat daarbij om een Turks-nationaal gekleurde, tamelijk gematigde soennitische islam. De belangrijkste organisatie is de in 1979 opgerichte stichting Turks-islamitische Culturele Federatie (TICF; Turkse afkorting TIKF), die ook veruit de grootste Turkse federatie in Nederland is, met 140 plaatselijke moskeeverenigingen als lid. De TICF werkt nauw samen met de Islamitische Stichting Nederland (ISN; Turkse afkorting: HIV), die namens de Turkse overheid de meeste moskeeën in eigendom heeft. De imams in de moskeeën van de aangesloten verenigingen worden door de Turkse staat voor een periode van ongeveer vijf jaar uitgezonden en betaald. In plaatsen waar slechts één Turkse moskee staat, is dat meestal een TICF/ISN-moskee.

Enkele jaren geleden is uit een aantal van oorsprong extreem nationalistische organisaties de Nederlandse Unie van Turkse Islamitische Organisaties (NUTIO, Turkse afkorting: HTIKB; zie ook 2.2.3) voortgekomen. De visie op de islam van deze organisatie is verwant aan die van de TICF. Men maakt gebruik van door Diyanet uitgezonden imams.

Oppositionele soennitische organisaties

Naast de Diyanet-tak kent de Turkse gemeenschap tal van kleinere islamitische organisaties, die zelfs tezamen de omvang van de Diyanet-tak nog niet bereiken. De oudste Turks-islamitische vereniging in Nederland is de in 1972 opgerichte Stichting Islamitisch Centrum Nederland (SICN; Turkse afkorting: HIMV), die tot de komst van de TICF/ISN-moskeeën de meeste Turkse moskeeën onder zich had. De SICN beheert op dit moment zo'n twintig moskeeën. De voorgangers worden door de leden betaald. Een deel van de imams van de SICN is in Nederland opgeleid. De SICN is tegenstander van een door de staat gecontroleerde islam, zoals dat in Turkije het geval is en zegt voorstander te zijn van het beginsel van scheiding van kerk en staat, zoals dat in Nederland vorm heeft gekregen. De beweging is in navolging van haar in het midden van deze eeuw actieve stichter Süleyman Hilmi Tunahan (de aanhangers worden daarom „süleymancilar” genoemd) sterk gericht op koranonderwijs en mystieke bijeenkomsten in moskeeën. De SICN propageert het dragen van hoofddoekjes, is voor gescheiden gymnastieklessen en is tegen seksuele voorlichting op scholen. Ondanks het feit dat jongeren uit de SICN zich sinds halverwege de jaren tachtig wat meer naar buiten richten, is er nog steeds sprake van een tamelijk gesloten organisatie.

Een vooral in Rotterdam geconcentreerde, mystieke beweging is die van de nurcular. De Nurcu-beweging richt zich op een synthese van islam en wetenschap op basis van de koranexegese en andere geschriften van de vroegtwintigste-eeuwse vernieuwer Said Nursi. De beweging is gekant tegen de Turkse vorm van scheiding van religie en staat. De nurcu's zijn zeer actief op het punt van vervaardiging en verspreiding van religieuze lectuur van een (veelal gematigd) islamistisch karakter.

De belangrijkste stroming binnen de nurcu-beweging is die van de *Fethullahçılar*,⁷ aanhangers van Fethullah Gülen, die een synthese zoekt tussen de islam en een seculiere staatsinrichting. Met dit standpunt heeft hij het vertrouwen van verschillende belangrijke politieke partijen en politici als premier Bülent Ecevit verworven, hoewel Gülen door de Turkse leger top diep wordt gewantrouwd. De beweging heeft een groot aantal scholen gesticht in vooral de vroeger tot de Sovjetunie behorende Centraal-Aziatische Turkse republieken en probeert ook in Turkije

veelbelovende leerlingen aan zich te binden. Over de invloed en aanhang van de beweging in Nederland is vooralsnog weinig te zeggen. Cassettebandjes met teksten van Gülen zijn op meerdere plaatsen verkrijgbaar.

Veruit de belangrijkste oppositionele soennitische organisatie is de Nederlandse Islamitische Federatie (NIF). De NIF vormt een semi-zelfstandig onderdeel van de vooral in Duitsland sterke AMGT, de Verenigingen van de Nationale (lees: islamitische) Visie (Milli Görüş) in Europa. Milli Görüş is verbonden met de Refahs Partisi (Welvaartspartij) van de voormalige islamitische premier Necmettin Erbakan, die begin 1997 onder druk van het Turkse leger aftrad. De beweging die in Turkije kan rekenen op 10 tot 20% van de stemmen volgt in meerderheid een activistische orthodoxe lijn. Als in Turks verband over fundamentalisme wordt gesproken, worden vooral de aanhangers van Milli Görüş bedoeld. Een groot deel van de aanhang is tegen aansluiting van Turkije bij Europa. Een verdere islamisering van de Turkije wordt nagestreefd via politieke machtsvorming binnen het democratisch bestel. De stroming probeert in zuidoost Turkije een islamitisch alternatief voor het Koerdisch nationalisme te bieden. Ook in Nederland heeft Milli Görüş een niet onaanzienlijke aanhang onder Turkse Koerden. Dit maakt het haar moeilijk partij te kiezen in conflicten tussen Turken en Koerden.

In Nederland beheert de NIF vijfenveertig moskeeën met eigen imams en een aantal actieve jongerenverenigingen. De beweging heeft twee gezichten: een modern, vriendelijk, vooral op overleg en sociale verheffing van de Turkse jeugd gericht gezicht, en een intolerant, antiwesters, orthodox gezicht. Binnen de Nederlandse tak van de Milli Görüş-beweging, vooral in de noordelijke helft van het land, heeft (in de besturen) de moderne stroming de overhand. Ook in Turkije zijn de modernisten binnen de beweging sinds begin 2000 een factor van betekenis geworden.

Een kleine, radicale afsplitsing van de Milli Görüş-beweging is de Tebli-beweging van de in 1996 in Duitsland overleden Turkse islamist Gemalettin Kaplan. De beweging staat een (zij het soennitische) islamitische revolutie in Turkije naar Iraans model (straatrevolutie) voor. Sinds Kaplan zich, niet lang voor zijn dood, als opvolger van de profeet Mohammed heeft geafficheerd, kent de beweging in Nederland nauwelijks nog aanhangers.

2.2.2. Alevieten

Zo'n 15 tot 20% van de inwoners van Turkije is Aleviet. Dat geldt zowel voor de Turkse als de Turks-Koerdische bevolking. De meeste Turkse Alevieten en sommige Turks-Koerdische Alevieten (zie ook onder Turks-Koerdische organisaties) rekenen zich tot de islam. Hun islamitisch geloof is van een volstrekt ander karakter dan zowel de soennitische als de orthodox sjiitische islam.

Het gaat hier om ook onderling tamelijk sterk verschillende heterodoxe islamitische geloofsgemeenschappen. Net als voor de sjiieten heeft voor Alevieten Ali, de neef en schoonzoon van de profeet Mohammed, een bijzondere betekenis. Door een deel van hen wordt hij zelfs vergoddelijkt.

Het alevitisme benadrukt (religieuze) tolerantie en de gelijkwaardigheid van man en vrouw, kent geen moskeeën, maar in veel gevallen wel gemeenschapshuizen, die voor religieuze ceremonieën met een mystieke inslag worden gebruikt.

Sinds midden jaren tachtig beginnen Alevieten in Nederland zich in navolging van de hernieuwde belangstelling voor de eigen cultureel-religieuze traditie onder Alevieten in Turkije en Duitsland, te manifesteren als een aparte groepering binnen de Turkse islam. Tot dat moment waren Alevieten vooral georganiseerd in bredere areligieuze, politieke organisaties van linkse en extreem linkse signatuur. Recente aanslagen in Turkije, zoals de door fundamentalisten veroorzaakte hotelbrand in Sivas en de rellen in 1995 in Istanbul, hebben het alevitische streven naar religieuze en culturele erkenning en hun strijd voor een democratisch, laïcistisch Turkije actueel gemaakt. Een flink deel van de beweging zoekt toenadering tot Diyanet en eist daarbinnen zijn plaats op, wat overigens wel leidt tot een afname van de interne verscheidenheid en een sluipende soennitisering. In 1991 organiseerde een aantal plaatselijke alevitische verenigingen zich in de Federatie van Alevitische en Bektashistische sociaal-culturele verenigingen in Nederland (HAK-DER). De achterban van HAK-DER lijkt nog vrij diffuus. Medio 1997, nadat de radicaal linkse vleugel de touwtjes in handen kreeg, verliet HAK-DER het Inspraakorgaan Turken uit protest tegen de fundamentalistische inbreng in het IOT-bestuur.

2.2.3. De extreem nationalistische stroming

De extreem nationalistische stroming kent in grote lijnen twee takken. In de eerste plaats een sterk op het pre-islamitische turkendom geënte romantische en sterk anticommunistische stroming. Aanhangers worden vaak Grijze Wolven genoemd. De grijze wolf is een klassiek Turks totemdier. De term is in de jaren zeventig in zwang geraakt om de militante kern van de MHP, de partij van de begin 1997 overleden Alparslan Türke, aan te duiden. De Grijze Wolf en het bijbehorend handgebaar (de ring- en middelvinger worden hierbij op de duim geplaatst en de pink en wijsvinger als oren naar boven) vormen samen met de drie halve manen van de Osmaanse veroveringslegers de belangrijkste symbolen van de beweging. Bij de laatste parlementsverkiezingen werd de MHP met bijna 20% van de stemmen de op een na grootste partij en trad de zij toe tot de coalitieregering onder premier Ecevit. Bij de daaraan voorafgaande verkiezingen waren de proteststemmen nog massaal naar Refah gevloeid en de MHP haalde de kiesdrempel van 10% zelfs niet. Een van de redenen daarvoor lijkt het verlies aan politiek kapitaal te zijn. Na de ineenstorting van de Sovjetunie was de hoog in het MHP-vaandel staande

„bevrijding van de buiten-Turken” (Azeri, Kirgiezen, Kazachen, Turkmenen, Uzbek en z.) opeens niet meer nodig en had deze dus geen politieke lading meer. De oorlogen in Bosnië en Tsjetsjenië en de Koerdische kwestie leverden echter weer ruimschoots nieuwe aanhang. Een belangrijk deel van de speciale veiligheidstroepen die de PKK in Zuidoost Turkije bestrijden, werd gevormd door aanhangers van de MHP.

Extreem nationalistische Turken en een enkele etnisch-Koerdische MHP-aanhanger spelen ook een belangrijke rol in de Turkse drugsmafia, waarvan de revenuen gebruikt werden om de oorlog in zuidoost Turkije mee te bekostigen. En passant bestreden zij de Koerdische drugsbaronnen om daarmee een van de financieringsbronnen van de PKK op te laten drogen.

Opvallend is de relatief grote aanhang die de MHP heeft onder een aantal minderheden in Turkije. Het gaat daarbij niet alleen om etnische Turken als de Azeri, Turkmenen en Turkse vluchtelingen van de Balkan, maar ook om Circassiërs, Tsjetsjenen en niet-Turkse moslims van de Balkan.

De tweede tak van de extreem nationalistische beweging is meer met de soennitische islam verbonden. Deze splitste zich rond 1990 af van de MHP en vormde de BBP (Grote Eenheidspartij). In Nederland lijkt deze stroming zich voor een belangrijk deel in de eerdergenoemde NUTIO te hebben verzameld. Sinds 1998 worden in Turkije regelmatig pogingen ondernomen om een verzoening en wellicht een fusie tussen de MHP en BBP te bewerkstelligen.

De Koerdische kwestie heeft ook in Nederland geleid tot een opleving van extreem nationalisme onder Turken. Nieuwe of tot voor kort sluimerende organisaties, zoals de Nederlandse Federatie van Idealistisch Democratische Turkse Organisaties in Nederland, kortweg Turkse Federatie Nederland, lijken sinds de protesten tegen de oprichting van het Koerdisch Parlement in Ballingschap een bloeiperiode door te maken. Bij de eind 1995 opgerichte Federatie zijn meer dan vijftig plaatselijke organisaties aangesloten. Wat de grote nationale kwesties, zoals de ondeelbaarheid van de Turkse staat, betreft liggen hun standpunten over het algemeen in lijn met het officiële standpunt, zij het dat het vaak een fellere uitgave daarvan is, gekoppeld aan een grotere actiebereidheid. Een lobbyorganisatie die in dat opzicht ook extreem nationalistische tendensen vertoont is de Turkse Raad Nederland (Hollanda Türkleri Konseyi-Turkish Council of Holland), die aangesloten is bij het World Turkish Congress.

2.2.4. Turks links

De oudste linkse organisatie onder Turken is de in 1974 opgerichte Turkse Arbeidersvereniging in Nederland (HTIB). Samen met verwante organisaties voor vrouwen (HTKB) en onderwijzers (de niet meer bestaande HTÖB) beheerste de HTIB tot de opkomst van de islamitische organisaties de landelijke contacten van de Turkse gemeenschap met overheid en welzijnswerk in hoge mate. In de jaren zeventig voerde de sterk op de moskou georiënteerde partij veel acties tegen de rechtse Turkse regelingen en de extreem nationalistische Grijsse Wolven. In de loop van de jaren tachtig bekende de HTIB, die vooral in Amsterdam sterk was, zich tot een allengs gematigder koers en kreeg de organisatie een meer algemeen socialistisch karakter. Ook kwam samenwerking met andere stromingen tot stand. De aanhang en de invloed namen sterk af, vooral na de moord op de populaire voorman Nihat Karaman in 1989.

De genoemde Turkse Vrouwenvereniging in Nederland (HTKB) is enkele jaren geleden gesplitst in een Amsterdams deel (ATKB) van DİDF-signatuur (zie onder), een (voornamelijk) Amsterdams deel met een onafhankelijke koers (HTKF), en een deel bestaande uit een aantal plaatselijke vrouwenorganisaties in het land (HTKB). Sinds de roerige jaren zeventig kent Turkije de bekende scala aan splintergroepen, vooral van maoïstische signatuur (zowel Peking-lijn als Albanese Enver Hoxha-lijn).

De traditioneel grootste fractie wordt gevormd door (voormalige) Enver Hoxha-aanhangers. Personen uit die hoek richtten in 1985 de Federatie van Democratische Arbeidersverenigingen uit Turkije (DİDF) op. Vooral de komst van vluchtelingen na de militaire staatsgreep van 1980 heeft voor een nieuw kader voor deze stroming gezorgd. DİDF stelt zich op tegen de repressie van de Koerden. DİDF steunt in belangrijke mate op Koerdische Alevieten (zie eerder). Vermelding verdient hier nog het bestaan van enkele revolutionaire splinters. De belangrijkste daarvan is de eveneens marxistisch geïnspireerde stadsguerrillabeweging DEV-SOL, die ook in Nederland regelmatig betrokken is bij gewelddadige afpersingen. Tot slot nog een enkel woord over de gematigde Federatie van Democratische Sociale Verenigingen (DSDF), een oorspronkelijk Atatürkistische, later meer algemeen sociaal-democratische federatie met een beperkte aanhang en invloed. De DSDF heeft zich vooral sterk gemaakt voor het onderwijs in eigen taal en de mogelijkheid van verkrijging van een dubbele nationaliteit.

2.2.5. Turks-Koerdische organisaties

Zo'n 20% van de bevolking van Turkije is van Koerdische herkomst. Koerden bewonen vooral het zuidoosten van Turkije. In enkele provincies maken zij bijna 100% van de bevolking uit. Ook in de grote steden in het westen van Turkije wonen tegenwoordig miljoenen Koerden. Dit geldt vooral voor Istanbul en Izmir. Door vrijwillige of gedwongen migratie zijn door heel Turkije verspreid bovendien oude of nieuwe Koerdische dorpen

te vinden. Een meerderheid van de Koerden woont nog in het oorspronkelijke woongebied, een gebied dat zich uitstrekt over delen van Irak, Iran, Syrië en Turkije. Sinds de Golfoorlog weet iedereen van hun bestaan en ook van de politieke aspiraties van een belangrijk deel van hen.

De geschiedenis van de Koerden kent nog veel witte vlekken. In elk geval bewonen zij en hun voorouders al lange tijd het Koerdische kerngebied. Tot de centralisatie en hervorming van de Osmaanse staat en het ontstaan van de staten in het Midden-Oosten leidden ze, afgezien van onderlinge stammentwisten, een tamelijk rustig bestaan. De Koerden spreken een Indo-Europese taal, die sterk verwant is aan het Farsi, de officiële taal van Iran. Er bestaan verschillende Koerdische talen of dialecten. In Turkije gaat het daarbij om het Kurmanci en Zaza. Hoewel ook bij de Koerden het tribalisme op zijn retour is kennen velen van hen nog een zekere mate van stambewustzijn. Sinds het hen in Turkije vrij staat Koerdisch te spreken en te schrijven en Koerdische muziek te maken, is het aanzien van plaatsen als Diyarbakir, Doubayazit en Van ingrijpend veranderd.

De meeste Koerden zijn moslim. Een belangrijk deel van de soennieten onder hen hangt een andere rechtsschool aan dan de Turkse meerderheid. Bovendien zijn mystieke orden met hun eigen regionale of plaatselijke leiders, de zogenaamde sjejh's, sterker dan in de rest van het land. Ook onder Koerden treffen we Alevieten aan, vooral in de vroegere provincie Dersim, tegenwoordig de provincie Tunceli en directe omgeving.

Het zich sinds het begin van de Turkse Republiek met enige regelmaat manifesterende streven naar autonomie of onafhankelijkheid is met het optreden van de PKK, de Koerdische Arbeiderspartij, een nieuwe fase ingegaan. Van 1984 tot medio 1999 voerde zij een verbeterd guerrillaoorlog tegen het Turkse leger. Vooral ook de burgerbevolking wordt hierdoor zwaar getroffen. De PKK heeft honderden (vermeende) tegenstanders onder de Koerden zelf omgebracht en ook het leger trad meedogenloos op tegen iedereen die verdacht werd van PKK-sympathieën. Dat de aanhang van de PKK onder de Turkse Koerden sinds het eind van de jaren tachtig sterk is toegenomen, is mede terug te voeren op het optreden van de Turkse veiligheidstroepen. Met de arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan en diens oproep aan de PKK om de gewapende strijd te beëindigen, kwam er een eind aan de oorlog.

De Turks-Koerdische gemeenschap in Nederland, die mogelijk tot circa 50.000 personen groot is, is in grote lijnen in tweeën te delen. In de eerste plaats lijkt een belangrijk deel van de Turkse Koerden in Nederland niet politiek actief en ongeorganiseerd, of aangesloten bij niet-Koerdische organisaties (bijvoorbeeld Milli Görüş of DİDF). Van de georganiseerde en politiekactieve Turkse Koerden behoort een aanzienlijk deel tot organisaties die niet gelieerd zijn aan de Koerdische Arbeiderspartij PKK. Het gaat daarbij om onder andere de Koerdische Arbeidersunie te Den Haag, die gelieerd is aan de PSK, de Koerdische Socialistische Partij, die vooral aanhang heeft in de diaspora. Hun koepel – KOMKAR – is gevestigd in Keulen. Een ander deel is al dan niet openlijk aan de PKK gelieerd. Zij zijn vooral georganiseerd in de federatie FED-KOM, die op haar beurt aangesloten is bij de grote Europese federatie KON-KURD in Brussel. Belangrijke bij FED-KOM aangesloten organisaties zijn te vinden in Den Haag, Amsterdam en Arnhem. Spreekbuis van de PKK is het Koerdistan Informatie Centrum (KIC) in Amsterdam.

Het is zeker niet uit te sluiten dat de PKK of delen van haar aanhang, ondanks signalen dat dit niet in haar belang is, toch betrokken is bij een aantal gewelddadigheden van de laatste tijd. Het kan naast betrokkenheid bij de opstootjes en politieke aanslagen, gaan om afrekeningen in het criminele (drugs)milieu, geweld in afpersingszaken, enzovoort. De aanhang van de PKK onder de Turkse Koerden in Nederland is geconcentreerd in de gemeenten Den Haag, Arnhem, Nijmegen, Zaanstad en Deventer.

Spanningen tussen voor- en tegenstanders van de doodstraf voor PKK-leider Öcalan kwamen niet alleen in Turkije, maar ook in West-Europa tot uiting. In Nederland waren de gewelddadige bezetting van de Griekse ambassade door Koerden en een uit de hand gelopen anti-Koerdische demonstratie de belangrijkste wapenfeiten. De kwestie Öcalan heeft laten zien dat gebeurtenissen in Turkije een sterke weerslag kunnen hebben op het wel en wee van migrantengemeenschappen uit Turkije.

Enige speciale aandacht verdienen de alevitische Zaza-Koerden, afkomstig uit de vroegere provincie Dersim, thans Tunceli en directe omgeving. Op en neer geslingerd tussen verschillende loyaliteiten heeft een deel van deze bevolkingsgroep gekozen voor aansluiting bij de Turkse Alevieten, een ander deel heeft gekozen voor het Koerdisch-nationalisme, weer een ander deel voor aansluiting bij Turks links. Een laatste deel ten slotte benadrukt vooral de eigen groep en streek en streeft naar het behoud van de 'eigen taal' en cultuur. Inmiddels heeft deze stroming ook in Nederland, en wel in Amersfoort, de eerste Dersim-Stichting opgericht.

2.2.6. Overige Turkse organisaties

Naast genoemde politieke, islamitisch-religieuze en algemene belangenorganisaties zijn er nog enkele organisaties die niet in het bovenstaande schema passen. In de eerste plaats is daar de HTSKF, de Federatie van Turkse Sport en Cultuur in Nederland, die lange tijd een Turkse voetbalcompetitie heeft gerund. Deze is in 1990-'91 beëindigd omdat het integratiedoel op dit vlak voldoende zou zijn gerealiseerd. De federatie houdt zich thans bezig met de organisatie van een zeer beperkt aantal culturele activiteiten. Turkse werkgevers hebben zich georganiseerd in onder andere het Turks-Nederlands Ondernemers- en Bestuurdersverbond en de Turkse Businessclub Nederland.

De vooral in Twente woonachtige Syrisch-orthodoxe Turken zijn georganiseerd in onder andere de Federatie Turabdin Nederland. Ook de uit Turkije afkomstige Armeniërs kennen een aantal eigen organisaties.

Daarnaast bestaat nog een keur aan onafhankelijke organisaties naar etnische groep (bijvoorbeeld de Tsjerkessen), sekse (vrouwenorganisaties), vestigingsplaats in Nederland, beroep (bakkers, studenten) of generatie (jongeren). Ook bestaan er verschillende Nederlands-Turkse organisaties en internationale organisaties waarvan Turken deel uitmaken. Het gaat hierbij vooral om organisaties van gematigd islamitische signatuur. Vermelding verdient hier de Nederlandse Islamitische Bond voor Ouderen (NISBO), de door de overheid erkende vertegenwoordiger van moslimouderen in Nederland, de Landelijke Islamitische Vrouwenorganisatie (LIVO) en de Landelijke Islamitische Jongerenorganisatie (LISJO).

Tot slot verdient vermelding het Inspraakorgaan Turken (IOT), een brede landelijke koepelorganisatie, waarbij na het vertrek van HAK-DER medio 1997 de volgende federaties zijn aangesloten: TICF, NIF, SICN, NUTIO, HTIB, HTKB, DSDF en HTSKF (zie 17/1050 en Van Zuthem, 1994; zie voor meer informatie over (niet alleen Turkse) islamitische organisaties en stromingen Landman, 1992).

2.3. Marokkaanse en Tunesische organisaties en stromingen

Vergeleken met bijvoorbeeld de Turkse gemeenschap in Nederland is de verscheidenheid aan organisatievormen onder Marokkanen aanmerkelijk kleiner. Marokkanen zijn vooral plaatselijk georganiseerd. Dat was al zo in de jaren zeventig en dat is de afgelopen decennia nauwelijks veranderd: in een onderzoek in opdracht van het Samenwerkingsverband Marokkanen en Tunesiërs uit 1999, worden meer dan tweehonderd Marokkaanse organisaties en verenigingen genoemd in tachtig gemeenten. Onder invloed van de decentralisatie van beleid, maar ook door de impuls die er de laatste jaren is gegeven aan multiculturele wijkontwikkeling, zijn ook op wijkniveau veel Marokkaanse organisaties actief. Opvallend is dat veel van de langer bestaande organisaties vooral zijn gebaseerd op de gemeenschappelijk afkomst van de leden, en veel minder op gezamenlijke doelen of interesses. Eveneens opvallend is dat de vrij sterke scheiding tussen de wereld van mannen en van vrouwen in de meer traditionele zelforganisaties.

Een vrij recente ontwikkeling is het totstandkomen van gezamenlijke – informele – overleggen van (jong) Marokkaans kader uit diverse geledingen. In enkele gevallen is dit overleg ook geformaliseerd, bijvoorbeeld in de stichting „Towards a new start”. Kenmerkend aan deze organisaties is dat ze niet alleen intern gericht zijn op de Marokkaanse gemeenschap, maar ook dat ze oog hebben voor politieke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen in Nederland en andere landen. In deze organisaties is er – al dan niet bewust – ook een veel minder strenge scheiding tussen mannen en vrouwen. De besturen zijn meestal gemengd en niet zelden is een vrouw voorzitter of woordvoerder.

2.3.1. Algemene organisaties

Een van de oudste organisaties van Marokkanen in Nederland is „Komitee van Marokkaanse Arbeiders in Nederland” (KMAN). Het KMAN werd begin jaren zeventig opgericht. Het comité organiseert regelmatig landelijke activiteiten, hoewel zijn achterban, zeker na de afscheiding van de afdeling Utrecht, voornamelijk in Amsterdam woont. Het KMAN heeft een uitgesproken linkse traditie. Via politieke en sociale acties streeft het KMAN naar een betere positie van Marokkaanse arbeiders in Nederland. Tot ongeveer 1995 zette het KMAN zich daarbij sterk af tegen de Marokkaanse overheid en de Amicales. De mensenrechtensituatie in Marokko is dan ook altijd een belangrijk aandachtspunt voor het KMAN geweest. Sinds er een liberalisering van het beleid in Marokko is opgetreden (zie hieronder) is de aandacht verlegd naar het ondersteunen van de Marokkaanse gemeenschap bij hun integratie in Nederland. In dat kader worden onder meer projecten uitgevoerd die zich richten op onder meer preventie van drugsgebruik en criminaliteit (Arazzi), leefbaarheid in de buurt, voorlichting aan ouderen en toekomstperspectieven voor jongeren. Ook binnen Nederland werkt het KMAN nu samen met krachten die tot voor kort als „agenten van de koning” werden gezien.

Marokkaanse studenten hebben zich georganiseerd in de *Union des Etudiants Marocains*, maar zijn ook actief in studentenverenigingen als Eurabia en TANS. Marokkaanse vrouwen hebben zich verenigd in de Marokkaanse vrouwenvereniging Nederland. Hoewel deze organisatie in principe landelijk is, vinden de activiteiten toch vooral in de regio Amsterdam plaats.

2.3.2. Amicales

De Amicales, waar in de jaren zeventig en tachtig zoveel om te doen was, kunnen nauwelijks als eigen organisatie worden bestempeld. Amicales-verenigingen worden opgericht in alle landen waar Marokkaanse arbeiders verblijven en fungeren feitelijk als een verlengstuk van de Marokkaanse overheid. Beginjaren negentig manifesteerden de Amicales zich vooral op plaatselijk niveau in de vorm van sociaal-culturele verenigingen. Ook met de Marokkaanse overheid verwant, en niet zelden van Amicales-activiteiten beschuldigd, zijn de Unie

van Marokkaanse Ouderverenigingen in Nederland en de Unie van Marokkaanse Moslimorganisaties in Nederland (UMMON). De UMMON is aangesloten bij de Islamitische Raad Nederland.

2.3.3. Ontwikkelingen in Marokko en Nederland

De verhouding tussen Marokkaanse organisaties in Nederland en de Marokkaanse overheid is niet altijd even doorzichtig. Kritiek op de politieke situatie in Marokko speelt bij enkele organisaties weliswaar een belangrijke rol, tegelijkertijd was afhankelijkheid van die overheid en angst voor repressie van in Marokko verblijvende familieleden er de oorzaak van dat die kritiek niet of slechts uitermate voorzichtig geuit kon worden. Voor een deel werkte dit ook door in de slagkracht van Marokkaanse organisaties bij het verbeteren van de maatschappelijke positie van Marokkanen in Nederland; bijvoorbeeld door een ambivalente houding van organisaties ten opzichte van het gebruik van het stemrecht bij lokale verkiezingen.

Sinds 1995 is echter een bescheiden liberalisering aan de gang in Marokko, met als opvallendste gevolgen de vrijlating van politieke gevangenen, meer openheid over de repressie van politieke tegenstanders in de jaren tachtig en het intensiever zoeken van samenwerking met Europese landen. Na de dood van koning Hassan V heeft zijn zoon die liberalisering verder doorgezet. Dit heeft ook geleid tot intensievere contacten tussen de Marokkaanse overheid, organisaties van Marokkanen en het Marokkaans kader in Nederland. Die contacten worden door enkele organisaties met een kritisch oog bekeken. Volgens hen is het nog te vroeg voor dergelijke contacten en liggen de belangen van de Marokkaanse overheid en de belangen van Marokkaanse inwoners van Nederland nog te ver uit elkaar.

2.3.4. Marokkaanse islamitische organisaties

Het grootste deel van de al langer bestaande Marokkaanse organisaties heeft een religieuze achtergrond. Het betreft vooral moskeeverenigingen.

Een aantal Marokkaanse moskeeën is verenigd in de Nederlandse Federatie van Maghrebijnse Islamitische Organisaties (NFMIO), een gematigd islamitische organisatie die zich onafhankelijk van de Marokkaanse overheid opstelt. De NFMIO is aangesloten bij de Nederlandse Moslimraad (NMR) en Nederlandse Moslim Omroep (NMO).

2.3.5. Overige organisaties

Er bestaan verschillende niet-Marokkaanse organisaties, waarvan Marokkanen deel uitmaken. Het gaat hierbij vooral om organisaties van gematigd islamitische signatuur. Vermelding verdienen hier de Nederlandse Islamitische Bond voor Ouderen (NISBO), die oorspronkelijk is begonnen als organisatie voor Turkse islamitische ouderen, maar inmiddels optreedt als belangenbehartiger en ondersteuner voor islamitische ouderen van alle nationaliteiten; de Landelijke Islamitische Vrouwenorganisatie (LIVO) en de Landelijke Islamitische Jongerenorganisatie (LISJO).

Eurabia is een organisatie van Arabische studenten in het wetenschappelijk en hoger beroepsonderwijs. Deze organisatie organiseerde in 1996 en 1997 enkele opmerkelijke debatten over de positie van (Marokkaanse) migranten in Nederland.

De Landelijke Vereniging van Alleenstaande Arabische Vrouwen heeft lange tijd een voortrekkersrol gehad bij het aanpakken van de problematiek van gescheiden Marokkaanse vrouwen. Deze organisatie is in 1996 opgeheven.

Het Euro-Mediterraan Centrum Migratie en Ontwikkeling (EMCEMO) is een tussenvorm tussen een belangenorganisatie en een non-gouvernementele organisatie. Het richt zich op de relatie tussen migratie en sociaal-economische ontwikkeling in de herkomstlanden, vooral Marokko.

2.3.6. Tunesiërs

In Nederland wonen naast Marokkanen ook enkele andere Noord-Afrikaanse groepen, vooral Tunesiërs. Hoewel het om een relatief kleine groep gaat (ongeveer 2400) beschikt zij wel over een eigen organisatie: de Tunesische vereniging.

2.3.7. Samenwerkingsverband Marokkanen en Tunesiërs

Tot slot moet vermeld worden dat tegen het eind van de jaren tachtig een Samenwerkingsverband van Marokkanen en Tunesiërs (SMT) is opgericht. Dit is een landelijke organisatie waarbinnen meer dan vijftig lokale organisaties samenwerken met het doel de integratie en participatie van de Marokkaanse en Tunesische migranten in Nederland te bevorderen. Het SMT voert het secretariaat van het landelijke adviesorgaan voor Marokkanen en Tunesiërs (zie 17/1050)

2.4 Zuid-Europeaanen

De term Zuid-Europeanen is in het verleden op pragmatische gronden tot stand gekomen en is geen afbakening van de Zuid-Europese nationaliteiten. Grieken, Italianen, Spanjaarden, Portugezen, Kaapverdianen, Slovenen, Kroaten, Joegoslaven, Macedoniërs en Bosniërs, „de gastarbeiders van weleer” zijn ingelijfd in het containerbegrip Zuid-Europeanen. De Kaapverdianen zijn geen Zuid-Europeanen, maar door de Nederlandse overheid op grond van koloniale banden met Portugal ondergebracht bij de Portugezen. In de doelgroepdefinitie van de Wet SAMEN worden de Kaapverdianen ondergebracht in de werelddelencategorie Afrika.

Na het uiteenvallen in 1991 van de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië zijn Slovenië, Kroatië, Macedonië en Bosnië-Herzegovina zelfstandige republieken. Dit heeft consequenties gehad voor de invulling van de term Zuid-Europeanen. Het Lize (Landelijk Inspraakorgaan Zuid-Europeanen) hanteert bij de invulling van de term Zuid-Europeanen de aanwijzing van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In zijn brief van 9 maart 1993 aan het Lize geeft genoemd ministerie aan dat de Grieken, Italianen, Spanjaarden, Portugezen, Kaapverdianen, Slovenen, Kroaten, Joegoslaven (lees: Serviërs en Montenegrijnen), Macedoniërs en Bosniërs vallen onder de term Zuid-Europeanen.

Er wonen 11.150 Grieken in Nederland, waarvan 6.720 personen geboren zijn in Griekenland (eerste generatie) en 4.430 in Nederland. Zo'n 22% van de Grieken woont in de provincie Utrecht (cijfers: CBS 1998). In onder meer Amsterdam, Utrecht, Den Haag, Rotterdam, Dordrecht, Gorinchem, Alblasterdam en Tilburg zijn Griekse verenigingen actief. De meeste lokale verenigingen zijn verenigd in de Federatie van Griekse gemeenschappen in Nederland.

Het aantal Italianen in Nederland bedraagt 32.986, waarvan 15.936 geboren in Italië (eerste generatie) en 17.050 personen geboren in Nederland (cijfers: CBS 1998).

In veel steden zijn Italiaanse verenigingen actief. Sommige verenigingen zijn verenigd in een van de landelijke federaties. Op dit moment zijn er vier landelijke Italiaanse federaties, te weten de Federazione de Circoli Sardi in Olanda (mensen afkomstig uit Sardinië), de Associazione Christiana di Lavoratori Italiani (ACLI, katholiek), Istituto Fernando Santi en de Associazione Nazionale Siciliani nel Mondo (Sicilianen).

Er zijn 29.840 Spanjaarden woonachtig in Nederland, waarvan 17.622 (eerste generatie) geboren zijn in Spanje en 12.218 in Nederland (cijfers: CBS 1998).

In onder meer Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Eindhoven, Utrecht en Breda zijn Spaanse verenigingen actief. Het merendeel van de lokale Spaanse verenigingen is aangesloten bij de FEAAH (Federación de Asociaciones de Emigrantes Españoles en Holanda)

Volgens het CBS (1998) wonen 13.422 Portugezen in Nederland, waarvan 8.975 (eerste generatie) in Portugal zijn geboren en 4.447 in Nederland.

In onder meer Amsterdam, Rotterdam en Den Haag hebben de Portugezen eigen ontmoetingsruimten. De lokale verenigingen zijn aangesloten bij de Federacao da Comunidade Portuguesa na Holanda, die in 1982 werd opgericht.

Van de Kaapverdianen in Nederland wonen er zo'n 16.000 in Rotterdam, enkele honderden in Den Haag, ongeveer duizend in Amsterdam en Zaandam en een paar honderd in Delfzijl en omgeving.

Volgens cijfers van het CBS (1998) zijn er in Nederland totaal 17.483 Kaapverdianen geregistreerd, waarvan 10.813 (eerste generatie) geboren zijn op een van de eilanden van Kaapverdië. 6.670 zijn in Nederland geboren. In Den Haag, Zaandam, Delfzijl en Rotterdam zijn Kaapverdiaanse verenigingen actief. In Rotterdam is de Federatie van Kaapverdiaanse organisaties omgevormd tot de Stichting Avanco.

De Slovenen in Nederland hebben zich verenigd in de Vereniging Vrienden van Slovenië.

In Nederland wonen medio januari 1998 (cijfers CBS) 61.074 voormalig Joegoslaven, waarvan er 46.717 (eerste generatie) geboren zijn in een van de republieken van voormalig Joegoslavië. 14.357 Joegoslaven zijn geboren in Nederland.

Bij de registratie wordt nog steeds geen duidelijke onderscheid gemaakt in de nationaliteiten Sloveen, Kroaat, Joegoslaaf, Macedoniër en Bosniër. Volgens de schattingen van het Lize en de gemeenschappen zelf zijn er 10.000 Kroaten, 10.000 Joegoslaven (lees: Serviërs en Montenegrijnen) en 10.000 Macedoniërs in Nederland. Na 1991 zijn rond de 30.000 Bosniërs als vluchteling naar Nederland gekomen. Het merendeel van de Bosniërs in Nederland zijn Bosniakken (moslim). Daarnaast zijn er ook kleinere groepen van Kroatistische Bosniërs en Servische Bosniërs.

Allochtonen en natuur

In verschillende gemeenten zijn Kroatische verenigingen actief. De Kroatische Bosniërs hebben zich aangesloten bij de Kroatische verenigingen in Nederland. De Stichting Vrienden van Kroatië en het Kroatisch Wereldcongres fungeren als landelijke koepels.

De Bond van Joegoslavische verenigingen en clubs in Nederland behartigt de belangen van de lokale Joegoslavische verenigingen. De Bosnische Serviërs hebben zich bij de bond aangesloten.

De Macedoniërs hebben nog geen landelijk platform. De vereniging Ohrid-Macedonië uit Zaandam fungeert nu als landelijke coördinatiepunt.

De Bosniërs in Nederland hebben in verschillende steden, onder meer Amsterdam, Rotterdam, Nijkerk, Groningen en Eindhoven nieuwe verenigingen opgericht. Het merendeel van de lokale Bosnische verenigingen is aangesloten bij de landelijke vereniging Sehara en het platform van Bosnische verenigingen in Nederland.

Alle genoemde landelijke organisaties zijn aangesloten bij de stichting Lize (Landelijk Inspraakorgaan Zuid-Europeaanen), het samenwerkingsverband van Grieken, Italianen, Spanjaarden, Portugezen, Kaapverdianen, Slovenen, Kroaten, Joegoslaven, Macedoniërs en Bosniërs. Het Lize behartigt de belangen van genoemde groepen bij de rijksoverheid en functioneert als informatiemakelaar tussen de achterban en de politiek. Het Lize is toegelaten tot het Landelijk Overleg Minderheden (LOM) in het kader van de Wet Overleg Minderheden (WOM)

2.5 Palestijnen

Oorspronkelijk in Zuidwest Nederland, maar inmiddels verspreid over het hele land, leeft een kleine Palestijnse gemeenschap. Hun belangen worden behartigd door de Algemene Palestijnse Arbeiders Vereniging te Vlaardingen.

2.6. Ingezetenen van Surinaamse herkomst

Het aantal eigen organisaties van Surinamers, aangesloten bij welzijnsorganisaties, wordt geschat op circa 300 over het gehele land. De doelstellingen verschillen sterk: van het realiseren van sociaal-culturele en creatieve activiteiten tot vorming en educatie, kadervorming, emancipatie, voorlichting en relatieverbetering. Vaak zijn deze zelforganisaties verbonden met de categoriale welzijnsinstellingen. De organisatievorming verloopt gedeeltelijk langs etnische en religieuze lijnen.

Plaatselijke en bovenplaatselijke organisaties van Surinamers hebben zich in het verleden aangesloten bij een tweetal koepelorganisaties: de Stichting Landelijke Federatie van Surinaamse Welzijnsorganisaties en de Stichting Lalla Rookh Nederland (koepel van hindoestaanse organisaties). Een groot deel van het uitvoerende werk en het personeel van deze organisaties is inmiddels ondergebracht bij FORUM, Instituut voor multiculturele ontwikkeling. Maar beide organisaties zijn nog actief als landelijke zelforganisatie en werken daarbij samen met meer regionale steunfuncties als KROSBE (Rijnmond), SSA (Amsterdam) en SRS (Den Haag) en met het Surinaams Inspraak Orgaan. Deze laatste organisatie maakt deel uit van het LOM (Landelijk overleg minderheden)

Ook actief zijn de Stichting Stuurgroep Javanen in Nederland en de Stichting Dufuni (de landelijke vereniging van Marrons in Nederland. Surinaamse vrouwen zijn onder meer verenigd in het netwerk zwarte en migranten vrouwen en in het hindoestaanse vrouwenennetwerk.

Surinaamse ouderen beginnen zich steeds meer te organiseren. In dit kader moet vooral genoemd worden de organisatie FOSTEN ('Vroeger'). Daarnaast zijn ook de Landelijke Organisatie van Surinaamse Ouderen (OSO) en het Landelijk overleg van Surinaamse vrouwen 50+ actief.

Een tamelijk nieuwe ontwikkeling is het ontstaan van organisaties voor studenten met een Surinaamse achtergrond. Studiname is daarvan de bekendste. Hoger opgeleide Surinamers hebben zich verenigd in een netwerk onder de naam Waterkant; hoog opgeleide hindoestanen in ARTH

Een aantal organisaties van Surinamers richt zich in het bijzonder op de beleving van de eigen religie. De Surinaamse moslims hebben zich voor een deel georganiseerd in plaatselijke soennitische moskeeverenigingen. Een van de oudste organisaties is de Nederlands Islamitische Sociëteit te Amsterdam, waarbij zich een aantal Surinaamse moslimverenigingen heeft aangesloten. Ook landelijk actief is de World Islamic Mission. Deze organisatie deed in 1998 van zich spreken doordat haar leider alle moskeeën in Nederland onder zijn gezag wilde brengen. Daarmee zorgde hij voor verdeeldheid binnen de islamitische gemeenschap, omdat Turkse en Marokkaanse moslims hem niet als geestelijk leider wensten te beschouwen, maar ook onder Surinaamse moslims, van wie velen de richting van de WIM als weinig verlicht en tolerant beschouwen.

Een andere groepering onder de Surinaamse moslims is de Ahmad ya-beweging. Deze beweging kent twee vertakkingen, waarvan de ene georiënteerd is op Rab-wah en de andere op Lahore. Laatstgenoemde is in Nederland de grootste (an-juman-e-ishaat-e-islam).

De Surinaamse Hindoes hebben zich georganiseerd op grond van twee hoofdstromingen binnen het hindoeïsme: de Sanatan Dharm en de Arya Samaaj. De Vereniging Sanatan Hindu Parishad Nederland is in 1982 opgericht en zetelt in Den Haag. Met de Sanatana Dharma (eeuwige leer) worden die Hindoes aangeduid die de brede traditie die in India is gegroeid, volgen. De meeste Hindoes in Nederland zijn Sanatani's (ca. 170.000). De Arya Samaaj is een reformbeweging, in 1875 opgericht. Beide groeperingen kennen prieterraden.

Organisaties van Surinaamse Hindoestanen (Hindoes én moslims) hebben zich voor een deel aangesloten bij de Stichting Lalla Rookh Nederland. Ook moet in dit bestek vermeld te worden de in 1981 opgerichte stichting Ganesh, actief met in de behartiging van de godsdienstige belangen van Hindoes in Nederland.

Het Surinaams Inspraakorgaan (SIO) ten slotte voert overleg met de Nederlandse regering over het Nederlandse minderhedenbeleid (zie 17/1050).

2.7. Ingezetenen van Antilliaanse en Arubaanse herkomst

Antillianen en Arubanen kennen vooral organisaties op gemeentelijk niveau. De voormalige landelijke steunfunctieorganisatie Fundashon pa Organisashonnan Regional y Sentral Antiano y Arubano (FORSA) is opgestaan in de nieuwe organisatie voor multiculturele ontwikkeling FORUM.

De bovenlokale steunfuncties voor Antillianen en Arubanen zijn grotendeels opgegaan in de regionale steunfuncties voor allochtonen. Deze steunfuncties zijn over het algemeen goed op de hoogte van de organisatiegraad van Antillianen en Arubanen in de betreffende regio.

Zelfstandige steunfuncties voor Antillianen en Arubanen zijn er nog in Zuid-Holland, Amsterdam, Groningen en Drenthe.

De aandacht van Antilliaanse en Arubaanse organisaties en steunfuncties is in toenemende mate gericht op de positie van Antilliaanse en Arubaanse jongeren in Nederland en op het verband tussen de sociale en economische ontwikkeling op de eilanden en de migratie naar Nederland.

2.8. Molukkers

De Molukse gemeenschap kenmerkt zich nog steeds door een hoge organisatiegraad, al is de kracht ervan de laatste jaren aan het afnemen. Bij de organisatievorming spelen factoren als politieke en religieuze overtuiging, eilandafkomst, leeftijd en in toenemende mate sekse een belangrijke rol. Sinds begin 1999 is ook een aantal hulporganisaties actief, die steun verlenen aan slachtoffers van de burgeroorlog op de Molukken.

Het grootste deel van de Nederlandse Molukkers (85%) is protestant, 10% is katholiek en er is een betrekkelijk gering aantal Molukse moslims, voornamelijk woonachtig in Ridderkerk en Waalwijk. Na de komst van Molukkers naar Nederland hebben zich in kerkelijk opzicht vele splitsingen voorgedaan binnen de protestantse gemeenschap. Op dit moment zijn er, voorzover bekend, veertien Molukse protestantse kerkgenootschappen in Nederland. De grootste kerkelijke organisatie is de protestantse Geredja Indjili Maluku (GIM). Daarnaast moeten nog de Noodgemeente Geredja Protestan Maluku di Belanda (NGPMB) en de NGPMB maart '53 genoemd worden. In juni 1997 is besloten tot een eenwordingsproces of bundeling van enkele kleinere genootschappen. In het kader van deze eenwording is het Moluks Kerkelijk Centrum (MKC) in Houten gerealiseerd. De katholieke Molukse bevolkingsgroep is voornamelijk afkomstig van de Zuidoost-Molukken en is grotendeels geconcentreerd in vijf gemeenten.

Ook in politiek opzicht kennen de Molukse organisaties een grote gevarieerdheid. Zo zijn er uitgesproken pro-Indonesische organisaties naast organisaties die een vrije republiek van de Zuid-Molukken nastreven.

De Badan Persatuan (BP), die als landelijke organisatie haar vertakkingen heeft in plaatselijke wijkraden, is van de politieke organisaties een van de meest geprofileerde. Deze organisatie bindt vooral Zuid-Molukkers die de RMS-regering in ballingschap onder leiding van dr. F. Tutuhaturnewa steunen. De laatste jaren leidt deze organisatie een tamelijk passief bestaan. De jaarlijkse congressen blijven achterwege en voor het hoofdbestuur heeft al geruime tijd geen verkiezing plaatsgevonden. Naast de BP bestaat er sinds 1999 een Nationaal Congres waarin een aantal kleinere RMS-organisaties en individuele leden samenwerken. Ook het Nationaal Congres erkent de regering in ballingschap.

De Zuidoost-Molukkers hebben de Federatie Welzijn Masmalra als spreekbuis. Deze organisatie wil het welzijn bevorderen van mensen die afkomstig zijn van de Zuidoost-Molukken. Onder hen bevinden zich relatief veel personen met de Indonesische nationaliteit. Voor de oudere Zuidoost-Molukkers is ook de Kepentingan Rakyat Pulau-Pulau Terselatan (KRPPPT) nog van belang.

Naast voorafgaande organisaties is er een aantal organisaties die zich voornamelijk baseren op aanspraken die zij aan hun voormalig dienstverband met het KNIL ontleen. Organisaties die zich – bijna uitsluitend – op bewoners van het eiland of dorp van herkomst richten, zijn de negorijverenigingen.

Sinds 1976 is het Inspraakorgaan Welzijn Molukkers (IWM) actief als adviesorgaan (zie 17/1050). In 1996 zijn de welzijnstaken van het Inspraakorgaan overgeheveld naar FORUM. De functies van overleg en belangenbehartiging zijn bij het IWM – dat inmiddels is omgedoopt in Landelijk Overlegorgaan Welzijn Molukkers (LOWM) – gebleven. In het bestuur van het LOWM zijn onder meer vertegenwoordigd de Badan Persatuan, de Federatie Welzijn Masmalra, de Noodgemeente Protestan Maluku di Belanda (NGPMB), de Persekutuan Indjili Kaum Ibu Maluku (PIKIM) en de Persekutuan Pemuda Kristen Maluku (PPKM). De moslimgroepering An-nur Islam, de CRAMS-Polhaupessy, de Angkatan Muda Geredja Protestan Maluku di Belanda en de Geredja Indjili Maluku (GIM) hebben ook recht op een zetel.

Bij de vrouwenorganisaties kan de eerder vermelde PIKIM genoemd worden. Verder zijn er talrijke vrouwenactiegroepen gericht op bepaalde thema's.

Jongerenorganisaties van Molukkers zijn onder meer de Gerakan Mena Muria en de Pemuda RMS. Medio 2000 presenteerde zich een aantal jongeren als Vrije Molukse Jongeren. Dit is geen formele organisatie, maar een losse groep die ontstond als reactie op het geweld in de Molukken en uit frustratie over de vermeende passiviteit van de Nederlandse regering in deze kwestie.

De crisis op de Molukken had ook het ontstaan van een groot aantal Molukse hulporganisaties tot gevolg. Enkele hiervan zijn: Help Ambon in Nood (HAIN), Satu Bantu Satu (SBS) en Makan Isi Buang Tulan. Ook stichtingen die zich in de afgelopen jaren bezighielden met ontwikkelingsprojecten op de Molukken (zoals Stichting Titane), richten zich nu op hulpverlening. Om de informatie over de Molukken te verbeteren werd het Moluccan Information and Documentation Center (Infodoc Maluku) opgericht. Dit Infodoc verzorgt een website, www.infomaluku.net, met elke dag nieuws in drie talen (Nederlands, Engels en Indonesisch) en achtergrondinformatie, zoals rapporten en analyses.

De Perkumpulan Kaum Terpeladjar Maluku (PKTM) is een organisatie van hoger opgeleide Molukkers.

Behalve bovengenoemde zelforganisaties bestaan er enkele professionele instellingen op het gebied van hulpverlening, zorg en onderwijs met een duidelijke Molukse signatuur: Tjandu (drugshulpverlening), Muhabbat (diaconaal maatschappelijk werk) en LSEM (Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers). Verder verdient het Moluks Historisch Museum vermelding.

2.9. Zigeuners en woonwagenbewoners

De Nederlandse „zigeuners” (Roma en Sinti) en de gelegaliseerde „buitenlandse zigeuners” die in Nederland wonen, kennen een beperkte mate van organisatievorming. De grootste eigen organisatie is de Landelijke Sinti-organisatie. Deze werkte tot 1998 nauw samen met de Vereniging Lau Mazirel, overwegend een burgerorganisatie die de zelforganisatie van zigeuners bevordert en ondersteunt.

Daarnaast bestaat een aantal kleinere organisaties zoals de stichting Educatie en Integratie Sinti, de stichting Sinti Valkenburg, de stichting Roma emancipatie in Oss, en het internationaal Romano comité in Capelle aan de IJssel.

Organisaties als het Landelijk Overleg Woonwagenvrouwen, de Stichting Landelijk Platform Woonwagenbewoners en Zigeuners (LPWZ) en het Inspraakorgaan Woonwagenbewoners, Roma en Sinti zijn inmiddels wegens subsidiebeëindiging opgeheven. De taken van de LPWZ zijn grotendeels overgenomen door FORUM, instituut voor multiculturele ontwikkeling. Ondersteuning aan organisaties van woonwagenbewoners, Roma en Sinti wordt geboden vanuit de sectie ondersteuning aandachtsgroepen, en door middel van een helpdesk.

2.10. Vluchtelingen en asielgerechtigden

De organisatievorming onder vluchtelingen is voortdurend in ontwikkeling. In dit hoofdstuk wordt de term „vluchtelingen” gebruikt voor personen die om politieke redenen hun land ontvlucht zijn, onafhankelijk van de juridische status die zij in Nederland hebben ontvangen. Waar er medio 1985 nog slechts acht naar land van herkomst georganiseerde zelforganisaties van vluchtelingen bestonden en het totale aantal erkende vluchtelingen en asielgerechtigden in Nederland ongeveer 25.000 bedroeg, zijn er anno 2000 enkele honderden vluchtelingen zelforganisaties op een totale vluchtelingenpopulatie van ongeveer 185.000. Hiermee is de ontwikkeling nog niet ten einde: het aantal ingezetenen in Nederland met een vluchtelingenachtergrond stijgt nog steeds, wat ook geldt voor het aantal zelforganisaties. Ondertussen doen zich wel belangrijke infrastructurele ontwikkelingen voor binnen die zelforganisaties. In dit hoofdstuk zullen die ontwikkelingen worden geschetst

(2.10.2.) en de actuele situatie worden weergegeven (2.10.3.). Daaraan gaat een korte schets van de vluchtelingenpopulatie in Nederland vooraf (2.10.1.).

2.10.1. Schets van de vluchtelingenpopulatie in Nederland

In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw is de vluchtelingenpopulatie in Nederland sterk gegroeid. Op titel van politiek asiel zijn vluchtelingen uit verschillende landen naar Nederland gekomen. Alleen degenen die na een toetsing van hun asielmotieven in Nederland mogen blijven, krijgen een vaste verblijfstitel, hetzij de status van politiek vluchteling (A-status), hetzij die van asielgerechtigde (C-status). Volgens CBS-gegevens waren per 1 januari 1999 de grootste tien groepen die van Irak (Irakezen), Iran (Iraniërs), Somalië (Somaliërs), Afghanistan (Afghanen), Ethiopië (Ethiopiërs) en Eritreë (Eritreërs), Vietnam (Vietnamezen), Zaïre (Zaïrezen) en Congo (Congolezen), Bosnië (Bosniërs), Sri Lanka (Tamilen) en Angola (Angolezen). Naast deze asielzoekers zijn er enkele duizenden vluchtelingen op uitnodiging van de Nederlandse regering naar Nederland gekomen en direct voorzien van een vaste verblijfstitel. Dit betrof vooral Vietnamezen, Irakezen, Iraniërs, Bosniërs en Cambodjanen. Buiten deze groepen is er nog een aantal getalsmatig kleinere vluchtelingengroepen, hoofdzakelijk uit Afrikaanse landen.

Vluchtelingen die uit eenzelfde land of gebiedsdeel afkomstig zijn, zoeken elkaar in de regel in Nederland snel op. Al wanneer de groep enkele tientallen personen omvat, ontwikkelt zich de behoefte om in een organisatie samen te werken. In eerste instantie gaat het dan om basisbehoeften als de organisatie van ontmoetingen (feesten e.d.) en het bieden van onderlinge hulp. Al naar gelang het organisatorisch vermogen en de behoeften van de leden komen daar vervolgens andere activiteiten bij, zoals de organisatie van onderwijs aan de kinderen in de eigen taal, belangenbehartiging, het uitbrengen van een eigen periodiek, enzovoort. Zo ontwikkelt zich geleidelijk uit een eerste initiatief van enkele personen een organisatie die zich naar buiten presenteert als vertegenwoordiger van een gemeenschap. Soms richt een dergelijke organisatie zich op de belangen van de leden in het geografisch verband van een stad of regio, soms probeert men ook samen te werken met andere lokale initiatieven en komt men tot de vorming van een regionaal of landelijk verband. Overigens is het niet zo dat personen die uit hetzelfde land gevlucht zijn als vanzelfsprekend met elkaar samenwerken. Tussen landgenoten onderling kunnen belangrijke verschillen zijn in politieke kleur (meest samenhangend met de politieke situatie in het land van herkomst), in etnische achtergrond, in sociale laag, enzovoort. De bevolking van Somalië is bijvoorbeeld gestructureerd naar families en grootfamilies (clanstructuur). Die onderverdeling bepaalt ook in Nederland de organisatiestructuur. Verder brengt het beleid van de Nederlandse regering om erkende vluchtelingen gespreid over Nederland in gemeenten onder te brengen ook mee dat vluchtelingen van eenzelfde nationaliteit, etnische of politieke achtergrond vaak ver van elkaar wonen. In dat geval kan men er ook om praktische redenen voor kiezen zich in eerste instantie te richten op landgenoten in de eigen stad of agglomeratie. Door de jaren heen is een conglomeraat van eigen organisaties gegroeid, onderling zeer verschillend qua doel, grootte, geografisch bereik, organisatorisch vermogen, en etnische nationale of politieke samenstelling. Op het breukvlak van de twintigste en de een-en-twintigste eeuw is er sprake van een zekere structurering van deze organisaties, gericht op de ontwikkeling van landelijke, regionale en lokale vluchtelingenverbanden. In de volgende paragraaf wordt deze infrastructurele ontwikkeling geschetst.

2.10.2. Infrastructurele ontwikkelingen

Eerder in dit hoofdstuk werd al melding gemaakt van de nota *Met vereende krachten*. Voor de infrastructurele ontwikkeling van vluchtelingen zelforganisaties is deze nota niet zonder belang, omdat ze ruimte biedt voor een professionele inbedding van de talloze zelforganisaties die in de voorafgaande twee decennia ontstaan zijn. In de nota wordt een belangrijke plaats toebedeeld aan Vluchtelingenorganisaties Nederland (VON), het landelijk platform van zelforganisaties van vluchtelingen en ook overlegpartner van de Nederlandse regering in de Landelijke Overlegstructuur Minderheden (LOM). VON is in 1985 opgericht als een samenwerkingsverband van de toen bestaande acht landelijke zelforganisaties van vluchtelingen, van Latijns-Amerikanen, Eritreërs (twee organisaties), Vietnamezen (twee organisaties) Cambodjanen, Oegandese Hindoes en Ethiopiërs. Concrete aanleiding daarvoor was de oprichting van een Landelijke Advies- en Overlegstructuur Minderheden (LAO) op initiatief van de minister van Binnenlandse Zaken in het kader van de landelijke coördinatie van het minderhedenbeleid. Van meet af aan is het streven van VON niet geweest zich uitsluitend te richten op de advies- en overlegfunctie in het kader van de LAO, maar ook de verdere organisatievorming onder vluchtelingen te faciliteren en te structureren. Elementen daarin waren het ontwikkelen van kadertrainingen voor beginnende zelforganisaties, het bieden van praktische hulp, en de oprichting (samen met VluchtelingenWerk Nederland) van het Steunfonds Vluchtelingenorganisaties (SVO) waar beginnende zelforganisaties een financieel beroep op konden doen. Voor de ondersteuningstaken werd VON vanaf 1989 structureel gesubsidieerd door het ministerie van WVC (later VWS), met uitzondering van SVO, dat vanuit het particulier initiatief werd gefinancierd. Vanuit deze ondersteuning is geleidelijk aan een netwerk ontstaan van (in 1998) tweehonderd vluchtelingen zelforganisaties, deels lokaal, deels regionaal, deels landelijk.

De afgelopen vijf jaar heeft VON zich toegelegd op verdere clustering van de zelforganisaties naar landelijke platforms per nationaliteit, om tot een hechtere organisatorische structuur te komen. De successen op dit vlak

waren wisselend. Het bleek bijvoorbeeld moeilijk organisaties van een zelfde nationale herkomst bij elkaar te brengen als er te grote verschillen bestonden in politieke achtergrond of etnische structuur vanuit het land van herkomst. Maar ook speelt mee dat de organisatiekracht van zelforganisaties vaak bescheiden is, en het (merendeels vrijwillig werkende) kader de beschikbare tijd en energie liever concentreert op praktische, lokale activiteiten, dan op landelijke.

Een belangrijke verandering hierin kwam tot stand in 1998 toen het ministerie van VWS aan VON een subsidie ter beschikking stelde voor de ontwikkeling van een helpdesk waar zelforganisaties een beroep konden doen op organisatorische ondersteuning. De helpdesk voor vluchtelingen werd geïnstalleerd bij VON. Met de nieuw ingerichte voorziening kwam er meer structuur in de werkplannen en begrotingen van de zelforganisaties en vele kwamen alsnog in aanmerking voor landelijke subsidie. Een belangrijk neveneffect van de helpdesk was dat de zelforganisaties beter op de hoogte raakten van elkaars activiteiten en problemen, en ook de relevantie van betere structurering en samenwerking werd duidelijker. VON zette dit om in een beleid om de samenwerking tussen zelforganisaties op landelijk niveau maar ook regionaal en lokaal verder vorm te geven.

2.10.3. De nieuwe infrastructuur voor zelforganisaties van vluchtelingen

VON wil uitvoering geven aan de platformfunctie door verdere organisatorische samenwerking tussen zelforganisaties van vluchtelingen te bevorderen. Als daarvoor binnen de zelforganisaties voldoende draagvlak aanwezig is, zal VON de ontwikkeling van lokale en regionale platforms ondersteunen, door advisering en facilitering van kantoorruimte. Het kan hierbij gaan om platforms van organisaties per land (b.v. Afghanistan), maar ook om clustering naar landsdelen (b.v. Noord-Irak, Noord-Somalië), subgroepen (b.v. vluchtelingvrouwen binnen het reeds langer bestaande multi-etnisch vrouwenplatform Zwaluw), of specifieke vakgroepen als gevluchte journalisten of kunstenaars.

Of de ontwikkeling van een landelijk platform ontwikkeld zal worden, is afhankelijk van de organisatorische potentie binnen een bepaalde vluchtelingengemeenschap, maar bijvoorbeeld ook van het aantal aanwezige vluchtelingen. Voor verschillende, merendeels kleine Afrikaanse groeperingen is het mogelijk nog te vroeg om te kijken naar landelijke clustering. Andersom kunnen er in gemeenten (b.v. de grote steden) of regio's (b.v. Rijnmond) al krachtige clusters bestaan die zeer goed op eigen benen kunnen staan. Daardoor bestaat er minder behoefte zich aan te sluiten bij een grotere, overkoepelende structuur.

Hoe het er lokaal of regionaal uit ziet, blijkt in belangrijke mate samen te hangen met de aanwezigheid van overheidssubsidies. Er is een duidelijke tendens waarneembaar dat zowel de lokale als de provinciale overheden het belang van zelforganisaties voor participatie en integratie van vluchtelingen in de Nederlandse samenleving inzien. Daarom stellen deze overheden daarvoor ook subsidies ter beschikking. Dit betekent tegelijkertijd een breuk met eerder ingezet beleid om specifiek beleid voor minderheden af te schaffen en alles te zetten op algemeen beleid. Daarmee is de rol van zelforganisaties in de participatie en integratie van de achterban als het ware herontdekt. De nieuwe trend in het landelijk beleidsdenken sluit daarbij aan.

Overigens zijn de verschillen in het lokale subsidiebeleid nog erg groot. De ene gemeente faciliteert eigen organisatievorming, de andere houdt nog vast aan algemeen beleid. Op regionaal niveau is het subsidiebeleid van de gemeente Rotterdam het meest ontwikkeld. De samenwerkende zelforganisaties van vluchtelingen exploiteren daar onder de vleugels van VluchtelingenWerk Rijnmond een activiteitscentrum dat een belangrijke spil vormt voor tal van initiatieven van vluchtelingen in Rotterdam. Er bestaan plannen om dit cluster van vluchtelingenorganisaties te verzelfstandigen. Ongetwijfeld zal het overheidsbeleid zich ook in andere gemeenten en provincies verder ontwikkelen richting facilitering van vluchtelingenzelforganisaties. Het aantal vluchtelingen blijft stijgen en daarmee ook het belang om deze organisaties in te bedden.

2.11. Chinezen

Chineze migranten in Nederland vormen een zeer gemêleerd gezelschap. In de loop der jaren hebben zich verschillende groepen Chinezen gevestigd, afkomstig uit Indonesië (circa 14000), Suriname (circa 5000), en Vietnam (circa 1000). Verreweg de grootste groep Chinese migranten is afkomstig van het platteland in de zuidelijke provincies Guangdong, Zhejiang en Fujian van de Volksrepubliek China en van Hongkong. Deze groep telt – kleine aantallen migranten uit Macao, Maleisië, Singapore en Taiwan meegerekend – 42.400 legaal verblijvende personen, en heeft als grootste gemene deler dat zij zich in meerderheid na 1975 in Nederland gevestigd heeft. Deze groep is in zeer hoge mate (70 tot 80%) economisch afhankelijk is van het wel en wee in de Chinese horecasector. Over hen gaan de komende paragrafen.

2.11.1. De periode tot 1970

De migratiehistorie van Chinezen in Nederland heeft een heel bijzonder verloop gehad, dat van invloed is geweest op de totstandkoming en ontwikkeling van de eigen organisaties. De eerste Chinese migranten waren zeelieden die als stakingbrekers werden geronseld en rond 1911 naar Nederland kwamen. Deze groep groeide uit tot enkele duizenden mannen die tijdens de crisis in de jaren dertig in Amsterdam en Rotterdam strandden.

Onder zeer armoedige omstandigheden moesten zij het hoofd boven water zien te houden, terwijl ze bovendien geconfronteerd werden met discriminatie en ook van overheidswege fel op de huid werden gezeten. De meeste keerden vóór 1940 gedwongen of vrijwillig als repatrianten terug naar China. Slechts een paar honderd mannen overwinterden de oorlog in Nederland.

Na de oorlog vonden velen elkaar terug en richtten in 1947 de Ou Sea District Association (OSDA) op om gezamenlijk koopwaar in China aan te kunnen schaffen. Zoals de naam al zegt was de OSDA een districtsorganisatie die vooral migranten uit de regio Wenzhou in de provincie Zhejiang met dezelfde streektaal (Wenzhou) verenigde. Deze voorloper van de huidige landelijke Algemene Chinese Vereniging (ACV) werd al snel door de toenmalige Chinese regering erkend als een officiële organisatie van overzeese Chinezen.

In de jaren vijftig kwamen de regeringen van de Volksrepubliek China (VRC) en Taiwan scherp tegenover elkaar te staan en er ontstond er verdeeldheid in de Chinese gemeenschap, die niet bevorderlijk was voor onderlinge samenwerking. De in 1964 opgerichte, neutraal bedoelde Vereniging van Chinese Restaurants in Holland kwam hierdoor bijvoorbeeld nooit echt van de grond, en kende slechts een kort bestaan.

De OSDA koos daarentegen consequent de zijde van de VRC, veranderde haar naam in Algemene Chinese Vereniging (ACV) en recruteerde een aantal Chinezen uit de provincie Guangdong om het algemene karakter van de vereniging te benadrukken. Dat neemt echter niet weg dat de ACV altijd overwegend uit Wenzhou'ers is blijven bestaan, en slechts een beperkt aantal Kantonees sprekende migranten telde. Door haar openlijke politieke stellingname maakte de ACV tijdens de koude oorlog een moeilijke periode door die tot het midden van de jaren zeventig duurde. De ACV, die in acht provincies afdelingen had, werd door de Nederlandse overheid namelijk als een door Beijing gecontroleerde organisatie gezien, zodat zij liever niet te veel in het oog liep en maar een beperkt aantal activiteiten ontplooië.

Vanaf het midden van de jaren zeventig kwamen veel nieuwe Chinese migranten uit Hongkong en de VRC naar Nederland, en nam het ledental en het aantal activiteiten en diensten van de ACV flink toe, waaronder de uitgave van het maandblad „Overzeese Chinezen Bulletin”. De ACV was evenwel niet voorbereid op de snel veranderende situatie.

2.11.2. De periode 1970-1980

De migratiegolf die vanaf het midden van de jaren zeventig veel nieuwe Chinese migranten naar Nederland bracht, luidde nieuwe ontwikkelingen en initiatieven in. Zo waren in Rotterdam Chinese Christelijke zendelingen uit Taiwan intussen begonnen met zondagsdiensten en zij namen ook sociale activiteiten ter hand, zoals Chinees taalonderwijs voor kinderen, Nederlandse taallessen voor vrouwen, en tolkdiensten. Aangezien de behoefte aan zulke sociale activiteiten erg groot was, startte deze Taiwanese „Stichting Evangelische Zending onder de Chinezen in Europa” (CEME) binnen enkele jaren afdelingen in Amsterdam, Den Haag en Utrecht, en stelde zij in Rotterdam de eerste sociale werker aan.

In dezelfde periode begonnen Kantonees sprekende restauranthouders afkomstig uit Hongkong en de omringende provincie Guangdong zich ook steeds nadrukkelijker te manifesteren. In Amsterdam werd in 1976 de niet-religieuze Chinese Vereniging in Nederland „Fa Yin” opgericht uit onvrede over de bescheiden rol die binnen de ACV voor de Guangdongers was weggelegd. In 1979 startte Fa Yin met Kantonees taalonderwijs aan Chinese kinderen waaraan grote behoefte bestond omdat de meeste ouders slechts mondjesmaat Nederlands spraken. De school groeide in de loop van de jaren sterk en opende later twee kleine dependances in Enkhuizen en Den Helder. Daarnaast ontwikkelde Fa Yin activiteiten voor het welzijn van de groeiende groep oudere Chinezen.

Behalve deze organisaties waren vanaf het eind van de jaren zeventig in verschillende steden intussen op initiatief van Chinese jongeren uit Hongkong en Guangdong ook Chinese voetbalteams en sportorganisaties ontstaan, die de onderlinge communicatie bevorderden, en de kiem legden voor de latere Stichting Chinese Sport Federatie in Nederland (CSFN). Aanvankelijk stond de ACV afwijzend tegenover de nieuwe organisaties, omdat die tot verdeeldheid zouden leiden. Dat gold uiteraard in de eerste plaats voor de door Taiwanese zendelingen aangestuurde organisaties, maar bijvoorbeeld ook voor Fa Yin. Maar in het midden van de jaren tachtig ging de leiding van de ACV, die tot dan toe in handen was geweest van migranten die al vóór de Tweede Wereldoorlog gearriveerd waren, over in die van een nieuwe generatie leiders met een beduidend hogere opleiding, die beter tegen de snel veranderende situatie was opgewassen.

2.11.3. De periode 1980-1990

Vooral de gebleken behoefte aan Chineestalg onderwijs leidde ertoe dat in veel steden zulke scholen gestart werden. Daarmee kwam een hele golf aan nieuwe organisaties op allerlei gebied op gang met een gemiddelde van vijf per jaar sinds 1980. Rond Chinese scholen ontstonden er nieuwe lokale of regionale organisaties, maar er werden ook organisaties opgericht op basis van herkomstgebied (bijvoorbeeld Hongkong, Yuan Lun, Dapeng, Quintian, Yong Ka) of een gezamenlijke familienaam (bijvoorbeeld Tang, Man, Pang en Choi). Werkgevers verenigden zich in diverse beroepsorganisaties, zoals Koninklijke Horeca Nederland (sectie Chinees-Indische

bedrijven), en de Verenigingen van Chinese Ondernemers in Rotterdam en Amsterdam. Daarnaast ontstonden er ook op het gebied van sport, cultuur en religie meerdere organisaties.

Een nieuwe en krachtige impuls aan de verdere opkomst van Chinese organisaties werd gegeven door de met Taiwan sympathiserende Chinese Christelijke organisatie die in 1984 aan de wieg stond van een nieuwe, niet-religieuze vrijwilligersorganisatie: de Stichting Chinese Cultuur Recreatie en Maatschappelijk Werk (CCRM), een naam die gelijkenis vertoonde met Nederlandse ministerie dat destijds verantwoordelijk was voor minderheden. Met actieve hulp van vooraanstaande CDA-politici wist de CCRM als eerste Chinese organisatie financiële steun van de Nederlandse overheid te verwerven. In de daarop volgende jaren zou de CCRM verschillende grootschalige manifestaties en acties organiseren om meer begrip en aandacht te vragen voor de noden van de Chinese gemeenschap. Ook de door CCRM uitgegeven tweewekelijkse – en gedeeltelijk Nederlandstalige – infokrant droeg ertoe bij dat deze organisatie veel goodwill en steun van vooral CDA-politici wist te krijgen.

In de tussentijd werkte de ACV ook aan de versterking van haar positie door in meerdere plaatsen in totaal elf Chinese scholen op te zetten. Haar positie in Amsterdam werd van bijzondere betekenis, doordat goede contacten met het Amsterdams Centrum Buitenlanders (ACB) en het gemeentebestuur werden aangeknoopt. Dit resulteerde in 1987 in overheidssubsidie. Datzelfde gold voor Fa Yin die haar positie verder bleef versterken. Een belangrijke verandering was verder dat de ACV en Fa Yin mede vanwege hun gezamenlijke oriëntatie op de VRC in de eerste helft van de jaren tachtig nader tot elkaar kwamen, en de ACV enkele bestuursposten voor vertegenwoordigers van Fa Yin reserveerde. Andere organisaties als de CSFN, Stichting Centrum Wa Lai en enkele nieuwe organisaties zaten ook niet stil en klopten aan eveneens voor subsidie. Deze ontwikkelingen dwongen de landelijke overheid tot een reactie.

2.11.4. De rol van de Nederlandse overheid

Geconfronteerd met een toenemend beroep op subsidie en een groeiend aantal Chinese organisaties, stelde een vertegenwoordiger van het toenmalige ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappij in 1987 de voorwaarde dat de Chinese organisaties gezamenlijk een federatie moesten vormen, die vervolgens als enige gesprekspartner namens de Chinese gemeenschap zou worden geaccepteerd.

De vertegenwoordiger van het ministerie van CRM verzocht de leiders van ACV en CCRM – de invloedrijkste maar tegelijk in politiek opzicht meest antagonistische organisaties – het voortouw te nemen bij het vormen van een federatie. Hoewel de toenmalige leiders van de Chinese gemeenschap zich er volledig van bewust waren dat niemand uit hun midden namens allen zou kunnen spreken, of als organisator van zo'n federatie op zou kunnen treden, zagen ACV en CCRM zich gedwongen toch een poging te wagen. Aangezien beide organisaties graag aan de leiding van een federatie wilden staan, ontstond tussen hen een latente competitie. Nadat in een periode van zes maanden verschillende bijeenkomsten onder leiding van ACV en CCRM waren belegd, werd op 26 oktober 1987 de Landelijke Federatie van Chinese Organisaties in Nederland (LFCON) opgericht, bestaande uit zeventien organisaties waaronder ACV en Fa Yin.

De LFCON was echter van begin af aan het product van de Nederlandse overheidspolitiek, en niet van de wens van de Chinese organisaties. Aan de gesprekken over de totstandkoming van de LFCON hebben bijvoorbeeld maar 20 van de 40 toen bestaande organisaties deelgenomen. De vertrouwensbasis tussen de twee toonaangevende koepelorganisaties ACV en CCRM bleef vanwege de sterke ideologische verschillen zo zwak, dat de door de Nederlandse overheid beoogde federatie die alle Chinese organisaties vertegenwoordigt in feite nooit tot stand is gekomen.

Zowel LFCON als CCRM hebben sindsdien gewerkt aan de versteviging en uitbouw van hun machtsbasis. Zo heeft CCRM in 1989 de landelijke Chinese ouderenvereniging Chun Pah geïnitieerd, later gevolgd door de Chinese Landelijke Vrouwenvereniging Wai Wun in 1991, de Chinese Jongeren Organisatie (CJO) in 1994, en het Netwerk Chinese Vrijwilligers (NCV) in 1996. De LFCON heeft in diezelfde periode het aantal aangesloten organisaties meer dan verdubbeld: van 17 organisaties in 1987 tot 45 in 1997.

Hoewel er in de loop der jaren dus twee sterke landelijke koepelorganisaties lijken te zijn ontstaan, is de situatie in werkelijkheid veel gecompliceerder. Allereerst zijn er organisaties die oorspronkelijk of officieel wel bij een koepel horen, maar in de praktijk zelfstandig opereren en niet zoveel bemoeienis hebben met de betreffende koepel. Zo maakt de Chinese Brug in Den Haag een gevestigde organisatie op lokaal niveau, deel uit van de LFCON, maar ze opereert zelfstandig en bemoeit zich slechts zijdelings met deze koepelorganisatie. Daarnaast zijn er nogal wat organisaties die bij geen van beide koepels zijn aangesloten, soms omdat ze tamelijk marginaal zijn, anderen omdat ze daar geen behoefte aan hebben.

De landelijke ouderenvereniging Chun Pah, ontstaan op initiatief van CCRM, heeft een andere ontwikkeling doorgemaakt, en heeft zich inmiddels (goeddeels) uit die koepel losgemaakt, terwijl de plaatselijke afdelingen een zeer hoge mate van autonomie hebben. Ongetwijfeld zal de decentralisatie van het overheidsbeleid de tendens naar lokale organisaties versterken. Het probleem daarbij is evenwel dat Chinezen door hun concentratie in de horecabranche sterk gespreid wonen, en dat restauranteigenaars met elkaar concurreren. In combinatie met

de lange werktijden en een groot gebrek aan Chinees kader, heeft dit tot gevolg dat het buiten de Randstad op lokaal niveau vaak niet meevalt om tot een gezamenlijke belangenvertegenwoordiging te komen.

2.11.5. Organisatiestijlen

De eerder genoemde ideologische verschillen, en bindingen met de herkomstgebieden spelen dus een aanzienlijke rol bij de organisatievorming. Daarbij gaat het niet alleen om verschillen in politiek of religieus inzicht, maar om een wezenlijk verschillende oriëntatie op de (Nederlandse) samenleving, die ook weer samenhangt met de concentratie in de horecasector. Enerzijds bestaat er een groep organisaties die zich richten op welzijnsfuncties en sociale functies, zoals de trefcentra Wah Fook Wui in Rotterdam, Wa Lai en Fa Yin in Amsterdam, De Chinese Brug in Den Haag en Stichting Yao Yi in Utrecht. Anderzijds is het zo dat de leiding van veel organisaties in handen is van grote restauranthouders, en zij weerspiegelen vaak de sociale verhoudingen in de Chinese gemeenschap.

De leiding van de ACV bestaat bijvoorbeeld naar schatting voor 80% uit grote(re) Chinese ondernemers, terwijl de leiding van de LFCON ook grotendeels uit succesvolle ondernemers bestaat. Vooral leiders die op de VRC georiënteerd zijn, onderhouden nauwe banden met de herkomstgebieden waarbij zakelijke belangen en overwegingen geen onbelangrijke rol spelen. Daarbij gaat het echter niet alleen om eigenbelang, maar wordt ook gestreefd naar een (verdere) economische ontwikkeling van het herkomstgebied, waar de nood hoger is dan in Nederland. In de praktijk komt het erop neer dat veel Chinese leiders zich vrij sterk richten op hun ondernemersbelangen en hun herkomstgebied, en in mindere mate op integratie en op de belangen van hun minder succesvolle landgenoten in Nederland, die zij hier (zeker in vergelijking met de situatie in China) goed geregeld vinden. De rol van veel Chinese organisaties is dan ook wel beeldend omschreven als „adding flowers to beautiful brocade rather than providing coal in snowy winter weather” (Li, Minghuan, 1999). Maar dat neemt niet weg dat de onvrede over het functioneren van veel Chinese organisaties onder „gewone” migranten vrij groot is.

3. De subsidiëring van organisaties van minderheden

Organisaties van minderheden kunnen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking komen voor subsidie. Een overzicht van mogelijkheden en voorwaarden is opgenomen in de uitgave *Migratie & Integratie*.

Literatuur

- Bodegraven, R. (2000). Discussie subsidie zelforganisaties. In: *Contrast* 26/2000.
- Bodegraven, R. (2000). Platform voor zelforganisaties. In: *Contrast* 27/2000.
- Geense, P. (2000). Hoe gesloten is de Chinese gemeenschap. In: Veenman, J., & Houtkoop-Steenstra, H. (red.). *Interviewen in Multicultureel Nederland* (werktitel).
- Graaf, H. de (1983). *Functies eigen organisaties*. 's-Gravenhage: NIMAWO.
- Graaf, H. de (1985). *Plaatselijke organisaties van Turken en Marokkanen*. 's-Gravenhage: NIMAWO.
- Heelsum, A. van, & Tillie, J. (m.m.v. M. Fennema) (1999). *Turkse organisaties in Nederland. Een netwerkanalyse*, Amsterdam: Het Spinhuis.
- Landman, N. (1992). *Van mat tot minaret, de institutionalisering van de islam in Nederland*. Utrecht.
- Li, Minghuan (1999). *We Need Two Worlds. Chinese Immigrant Associations in a Western Society*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Muskens, G. (1998). *Instellingssubsidies voor Landelijke Zelforganisaties van Minderheden, Vluchtelingen en Chinezen; quickscanrapport in opdracht van het ministerie van VWS*. Tilburg.
- Muskens, G. (1998). *Activiteiten en contacten van zelforganisaties: Survey onder 40 landelijke en plaatselijke organisaties van minderheden, vluchtelingen en Chinezen*. Tilburg: DOCA bureaus Tilburg.
- Staatssecretaris Volksgezondheid, Welzijn en Sport (1999) *Met vereende kracht*. TK 1999-2000, 26 815, nr 3.
- Tillaart, H. van den e.a. (2000). *Nieuwe etnische groepen in Nederland. Een onderzoek onder vluchtelingen en statushouders uit Afghanistan, Ethiopië en Eritrea, Iran Somalië en Vietnam*. Nijmegen: ITS.
- Alons en partners, in opdracht van het SMT (1999). *Tussen continuïteit en vernieuwing: een beeld van Marokkaanse zelforganisaties in Nederland*. Utrecht: SMT.
- Stichting Vluchtelingenorganisaties Nederland (1995). *Vluchtelingenzelforganisaties in beeld*. Utrecht.
- Wingerden, H. van (1998). *Zeg mij, hoe kan ik op zwakke benen staan?! Een onderzoek naar middenwerving van vluchtelingen zelforganisaties*. Utrecht: SVO/VON.
- Zuthem, H. van (1994). *Plaatselijke Turkse organisaties in Nederland*. Den Haag.

